

Väljaandja:	Riigikogu
Akti liik:	seadus
Teksti liik:	algtekst
Jõustumise kp:	01.07.2006
Avaldamismärke:	RT I 2006, 2, 3

Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadus¹

Vastu võetud 14.12.2005

Välja kuulutatud
Vabariigi Presidendi 23. detsembri 2005. a otsusega nr 968

1. peatükk ÜLDSÄTTED

§ 1. Seaduse reguleerimisala

- (1) Käesolev seadus reguleerib välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise aluseid, välismaalase õiguslikku seisundit ja Eestis viibimise aluseid, lähtudes välislepingutest ja Euroopa Liidu õigusaktidest.
- (2) Rahvusvaheline kaitse antakse välismaalasele, kelle suhtes on tuvastatud pagulasseisund või täiendava kaitse seisund või kelle suhtes on tuvastatud, et ta kuulub Euroopa Liidu Nõukogu otsusega määratletud ajutist kaitset vajavate isikute kategooriasse.
- (3) Käesolevas seaduses ettenähtud haldusmenetlusele kohaldatakse haldusmenetluse seaduse sätteid, arvestades käesolevas seaduses sätestatud erisusi.

§ 2. Välismaalane ja kolmanda riigi kodanik

- (1) Välismaalane on kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik.
- (2) Kolmanda riigi kodanik on välismaalane, kes on muu riigi kui Euroopa Liidu liikmesriigi, Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigi või Šveitsi Konföderatsiooni kodanik.

§ 3. Varjupaigataotleja ja varjupaigataotlus

- (1) Varjupaigataotleja on välismaalane, kes on esitanud varjupaigataotluse, mille suhtes ei ole Piirivalveamet või Kodakondsus- ja Migratsiooniamet otsust teinud.
- (2) Välismaalasel, kes vaidlustab varjupaigataotluse suhtes tehtud otsuse kohtus, on kaebamistähtajal samad õigused ja kohustused nagu varjupaigataotlejal. Kohtumenetluse ajal on välismaalasel samad õigused ja kohustused nagu varjupaigataotlejal, kui kohus on peatanud välismaalase lahkumisetekirjutuse sundtäitmise.
- (3) Varjupaigataotlus on välismaalase esitatud taotlus enda pagulasena tunnustamiseks või täiendava kaitse saajana tunnustamiseks ja endale rahvusvahelise kaitse saamiseks.

§ 4. Pagulane ja pagulasseisund ning täiendava kaitse saaja ja täiendava kaitse seisund

- (1) Pagulane on välismaalane, kes põhjendatult kartes tagakiusamist rassi, usu, rahvuse, poliitiliste veendumuste või sotsiaalsesse gruppi kuulumise pärast viibib väljaspool päritoluriiki ega suuda või kartuse tõttu ei taha saada nimetatud riigilt kaitset ning kelle suhtes ei esine pagulasena tunnustamist välistavat asjaolu.
- (2) Pagulasseisund on välismaalasele, keda tunnustatakse pagulasena, antud staatus.
- (3) Täiendava kaitse saaja on välismaalane, kes ei kvalifitseeru pagulaseks ja kelle suhtes ei esine täiendava kaitse andmist välistavat asjaolu ja kelle suhtes on alust arvata, et tema Eestist tagasi- või väljasaatmine päritoluriiki võib talle nimetatud riigis kaasa tuua tõsise ohu, sealhulgas:
 - 1) talle surmanuhtluse kohaldamise või täideviimise või
 - 2) tema piinamise või tema suhtes ebainimlike või inimväärikust alandavate kohtlemis- või karistamisviiside kasutamise või
 - 3) konkreetselt tema või üldse tsiviilisikute elu ohtu sattumise või tema või tsiviilisikute kallal vägivalda rakendamise rahvusvahelise või riigisisese relvakonflikti tõttu.

(4) Täiendava kaitse seisund on välismaalasele, keda tunnustatakse täiendava kaitse saajana, antud seisund.

§ 5. Ajutine kaitse ja ajutise kaitse saaja

(1) Ajutine kaitse on erandlik menetlus, mille eesmärk on anda massilise sisserände või eeldatava massilise sisserände korral viivitamatut ja ajutist kaitset välismaalastele, kes ei saa päritoluriiki tagasi pöörduda, eelkõige kui valitseb oht, et varjupaigasüsteem ei suuda nimetatud sisserännet menetleda, kahjustamata enda tõhusat toimimist ajutist kaitset taotlevate välismaalaste huvides.

(2) Ajutise kaitse saaja on välismaalane, kes on sunnitud eelkõige rahvusvaheliste organisatsioonide üleskutse tulemusena oma päritoluriigist või -piirkonnast lahkuma või on seal evakueeritud ning kellel seoses olukorraga nimetatud riigis ei ole võimalik turvaliselt ja püsivalt tagasi pöörduda ja kes võib kuuluda rahvusvahelist kaitset reguleerivate sätete reguleerimisalasse ning

1) kes on põgenenud relvakonflikti või püsiva vägivalla piirkonnast;

2) keda ähvardab tõsine oht langeda või kes on langenud inimõiguste süsteemse või üldise rikkumise ohvriks.

(3) Massiline sisseränne on suure arvu konkreetsest riigist või geograafiliselt alalt pärit välismaalaste omaalgatuslik või evakueerimiskavas ettenähtud saabumine.

§ 6. Saatjata alaealine välismaalane

Saatjata alaealine välismaalane on alla 18-aastane välismaalane, kes saabub või on saabunud Eestisse ilma vanema või eestkostjata või kes jääb Eestis viibides ilma vanema või eestkostjata.

§ 7. Perekonnaliige

(1) Varjupaigataotleja perekonnaliikmeks on:

1) tema abikaasa;

2) tema vallaline ja alaealine laps, sealhulgas lapsendatud laps;

3) tema ja tema abikaasa vallaline ja alaealine laps, sealhulgas lapsendatud laps.

(2) Pagulase ja täiendava kaitse saaja perekonnaliikmeks on:

1) tema abikaasa;

2) tema ja tema abikaasa vallaline ja alaealine laps, sealhulgas lapsendatud laps;

3) tema või tema abikaasa eestkostetav ja ülalpidamisel olev vallaline ja alaealine laps, sealhulgas lapsendatud laps. Jagatud eestkoste korral on vajalik eestkostet jagava poole nõusolek;

4) tema või tema abikaasa vallaline ja täisealine laps, kui laps ei ole terviseseisundi või puude tõttu suuteline iseseisvalt toime tulema;

5) tema või tema abikaasa ülalpidamisel olev vanem või vanavanem, kui päritoluriigis puudub muudest perekondlikest sidemetest tulenev toetus.

(3) Saatjata alaealise pagulase ja saatjata alaealise täiendava kaitse saaja perekonnaliikmeks on:

1) tema vanem;

2) tema eestkostja või muu perekonnaliige, kui tal vanemad puuduvad või neid ei ole võimalik leida, välja arvatud juhul, kui see oleks vastuolus alaealise õiguste ja huvidega.

(4) Ajutise kaitse saaja perekonnaliikmeks on:

1) tema abikaasa;

2) tema või tema abikaasa vallaline ja alaealine laps, sealhulgas lapsendatud laps;

3) käesoleva lõike punktides 1 ja 2 nimetatud lähisugulane, kes elas päritoluriigis temaga koos ja oli temast sõltuv.

(5) Käesolevas seaduses nimetatud perekonnaliikmeid käsitatakse perekonnana juhul, kui perekond oli olemas päritoluriigis, sealhulgas kui abielu oli sõlmitud enne Eestisse saabumist.

§ 8. Päritoluriik, turvaline kolmas riik ja turvaline päritoluriik

(1) Päritoluriik on kodakondsusjärgne riik või endine asukohariik.

(2) Turvaliseks kolmandaks riigiks peetakse riiki, kus on tagatud järgmised põhimõtted:

1) varjupaika taotleva välismaalase elu ja vabadus ei ole ohus tema rass, usu, rahvuse, sotsiaalsesse gruppi kuulumise või poliitiliste veendumuste tõttu;

2) riigis austatakse välja- või tagasisaatmise lubamatuse põhimõtet vastavalt 28. juuli 1951. aasta Genfi pagulasseisundi konventsioonile, mida on muudetud 31. jaanuari 1967. aasta New Yorgi protokolliga (RT II 1997, 6, 26) (edaspidi *Genfi konventsioon*);

3) riigis järgitakse rahvusvahelistes õigusaktides sätestatud keeldu saata välismaalane tagasi, kui teda ähvardab piinamine või muu julm, ebainimlik või inimväärikust alandav kohtlemine;

4) välismaalasel on võimalus taotleda pagulasseisundit ning pagulasena tunnustamise korral saada kaitset vastavalt Genfi konventsioonile.

(3) Turvaline päritoluriik on riik, kus välismaalast ei ähvarda käesoleva seaduse § 4 lõikes 3 nimetatud tõsine oht.

§ 9. Turvalise kolmanda riigi ja turvalise päritoluriigi määratlemine

- (1) Turvalise kolmanda riigi määratlemisel arvestatakse ja hinnatakse, kas varjupaigataotlejal on selle riigiga side, mille alusel on võimalik veenduda, et varjupaigataotlejal on mõistlik sellesse riiki elama asuda. Turvalise kolmanda riigi turvalisuse hindamisel antakse varjupaigataotlejale võimalus esitada põhjendusi, miks seda riiki ei saa pidada turvaliseks kolmandaks riigiks.
- (2) Kui turvaline kolmas riik ei luba varjupaigataotlejal oma territooriumile siseneda, peab Kodakondsus- ja Migratsiooniamet või piirivalveasutus tagama varjupaigataotlejale juurdepääsu varjupaigamenetlusele.
- (3) Riiki loetakse turvaliseks päritoluriigiks, kui õigusliku olukorra, õigusaktide demokraatlikus süsteemis kohaldamise ja üldiste poliitiliste olude põhjal on võimalik tõestada, et riigis ei toimu üldist ja järjekindlat käesoleva seaduse §-s 19 nimetatud tagakiusamist.
- (4) Turvalise päritoluriigi määratlemisel arvestatakse ja hinnatakse järgmisi asjaolusid:
 - 1) millises ulatuses on riigis õigusaktidega ja nende kohaldamise viisiga tagatud isikute kaitse tagakiusamise ja väärkohtlemise eest, Genfi konventsioonis sätestatud välja- või tagasisaatmise lubamatuse põhimõtte ning nimetatud õiguste ja vabaduste rikkumise vastaste tõhusate õiguskaitsevahendite süsteem;
 - 2) kas riik on ühinenud peamiste inimõigusi käsitlevate rahvusvaheliste õigusaktidega ja üldjuhul järgib neid.
- (5) Konkreetse varjupaigataotleja suhtes võib turvaliseks päritoluriigiks pidada riiki juhul, kui varjupaigataotleja ei ole esitanud mõjuvaid põhjendusi selle kohta, miks ei saa riiki tema seisukohalt pidada turvaliseks päritoluriigiks, ning varjupaigataotlejal on selle riigi kodakondsus või kui ta kodakondsuseta isikuna elas viimati selles riigis.
- (6) Turvalise kolmanda riigi ja turvalise päritoluriigi määratleb Kodakondsus- ja Migratsiooniamet.
- (7) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet võib turvaliseks tunnistada kolmanda riigi osa.

§ 10. Varjupaigataotleja ja ajutise kaitse alusel elamisloa taotleja õigused

- (1) Varjupaigataotlejale ja ajutise kaitse alusel elamisloa taotlejale (edaspidi *taotleja*) tagatakse Eesti Vabariigi põhiseadusest, seadustest ja muudest õigusaktidest ning välislepingutest, Euroopa Liidu õigusaktidest, rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud normidest ja rahvusvahelistest tavadest tulenevad õigused ja vabadused.
- (2) Taotlejal on õigus:
 - 1) saada varjupaigataotluse või elamisloa taotluse esitamise päevast arvates viieteistkümne päeva jooksul suuliselt ja kirjalikult keeles, mida ta mõistab, teavet oma õigustest ja kohustustest ning kohustuste täitmata jätmise tagajärjedest varjupaigamenetluses, ajutise kaitse alusel elamisloa menetluses ja rahvusvahelise kaitse kehtivusajal;
 - 2) olla ühenduses ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametiga (UNHCR);
 - 3) vajaduse korral ohvriabiteenusele ohvriabi seaduses sätestatud korras;
 - 4) riigi poolt tagatud õigusabile riigi õigusabi seaduses sätestatud korras;
 - 5) pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse.
- (3) Varjupaigataotlejal on õigus kasutada varjupaigamenetluses esindajat, välja arvatud seletuste andmisel ja muus menetlustoimingus, mida selle olemusest tulenevalt tuleb teha isiklikult.
- (4) Varjupaigataotleja võib Eestis töötada, kui Kodakondsus- ja Migratsiooniamet ei ole varjupaigataotluse suhtes ühe aasta jooksul, arvates varjupaigataotluse esitamisest, varjupaigataotlejast olenematul põhjusel otsust teinud või kui varjupaigataotleja on keelduva otsuse vaidlustanud kohtus, tingimusel, et töötamine ei takista tema varjupaigataotluse menetlemist, kohtumenetlust ega otsuse täideviimist.

§ 11. Taotleja kohustused

- (1) Taotleja on kohustatud järgima Eesti põhiseaduslikku korda ning Eesti õigusakte.
- (2) Varjupaigataotleja on kohustatud igakülgsest kaasa aitama varjupaiga taotlemise asjaolude selgitamisele, sealhulgas:
 - 1) esitama piirivalveametniku või kodakondsus- ja migratsiooniametniku nõudmisel vormikohase varjupaigataotluse;
 - 2) andma toimingut sooritavatele valitsusasutustele suulisi ja kirjalikke andmeid ja seletusi;
 - 3) esitama kõik andmed ja enda valduses olevad dokumendid ning muud tõendid, millel on tähtsust varjupaigataotluse menetlemisel;
 - 4) võimaldama asjade ja isiku läbivaatust, röntgeniülesvõtte tegemist, vanuse kindlaksmääramise testi tegemist ning asjade ja dokumentide hoiule võtmist;
 - 5) aitama kaasa varjupaigataotluses esitatud asjaolusid tõendavate dokumentide muretsemisele;
 - 6) lubama kontrollida tervislikku seisundit;

- 7) lubama fotografeerida, daktüloskopeerida ning võtta DNA proove;
- 8) aitama kaasa isiku tuvastamiseks ja kontrollimiseks vajalike andmete kogumisele;
- 9) järgima seaduses sätestatud järelevalvemeetmeid;
- 10) ilmuma Kodakondsus- ja Migratsiooniametisse menetlustoimingu sooritamisele.

(3) Käesoleva paragrahvi lõike 2 punktis 3 sätestatud kaasaaitamiskohustus laieneb varjupaigamenetluses ka varjupaigataotleja esindajale.

(4) Kui varjupaigataotlejal oli ajal, mil ta kasutas käesoleva seaduse § 12 lõike 2 punktides 1–7 nimetatud teenuseid, välja arvatud vältimatut abi, piisavalt rahalisi vahendeid nimetatud teenuste eest tasumiseks, on ta kohustatud vastavad kulutused hüvitama.

(5) Ajutise kaitse alusel elamisloa taotleja on kohustatud igakülselt kaasa aitama elamisloa taotlemisel elamisloa andmisest keeldumise asjaolude selgitamisele.

(6) Taotleja on kohustatud teavitama Kodakondsus- ja Migratsiooniametit perekonnaseisu ja elukoha andmete muutumisest ning lapse sündist.

(7) Taotlejal ei ole varjupaigamenetluse või ajutise kaitse alusel elamisloa taotlemise ajal lubatud Eestis töötada ega Eestis ettevõtlusega tegeleda, välja arvatud käesoleva seaduse § 10 lõikes 4 sätestatud juhul. Töötamise või ettevõtlusega tegelemise keelu rikkumise korral kohaldatakse välismaalaste seaduses sätestatud vastutust.

§ 12. Esmane vastuvõtukeskus ja vastuvõtukeskus

(1) Esmane vastuvõtukeskus korraldab varjupaigataotlejale varjupaigamenetluse ajal ja käesoleva seaduse § 62 lõikes 6 nimetatud juhtudel ajutise kaitse alusel elamisloa taotlejale ajutise kaitse menetluse ajal vastavalt vajadusele toetusena:

- 1) ajutise majutamise;
- 2) toitlustamise ja varustamise esmavajalike riietus- ja muude tarbeesemete ning hügieenivahenditega;
- 3) vältimatu abi ja tervisekontrolli;
- 4) hädavajalikud tõlketeenused;
- 5) informeerimise tema õigustest ja kohustustest;
- 6) seaduse alusel läbiviidavate toimingute sooritamiseks vajaliku transporditeenuse osutamise;
- 7) muude esmavajalike teenuste osutamise.

(2) Vastuvõtukeskus korraldab taotlejale varjupaigamenetluse või ajutise kaitse menetluse ajal vastavalt vajadusele toetusena:

- 1) majutamise;
- 2) vastuvõtukeskuses elava taotleja ja käesoleva seaduse § 34 lõike 2 punkti 3 või § 62 lõike 2 punkti 3 alusel väljaspool vastuvõtukeskust elava taotleja varustamise toiduainetega või toitlustamise, varustamise esmavajalike riietus- ja muude tarbeesemete ning hügieenivahenditega ja rahaga hädapärasteks pisikulutusteks § 36 lõikes 5 sätestatud määras;
- 3) vältimatu abi ja tervisekontrolli;
- 4) hädavajalikud tõlketeenused ja eesti keele õpetamise;
- 5) informeerimise tema õigustest ja kohustustest;
- 6) seaduse alusel läbiviidavate toimingute sooritamiseks vajaliku transporditeenuse osutamise;
- 7) muude esmavajalike teenuste osutamise.

(3) Esmase vastuvõtukeskuse ja vastuvõtukeskuse sisekorraeskirjad kinnitab asutuse juht.

(4) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud ülesannete täitmist korraldab Sotsiaalministeerium.

(5) Sotsiaalminister võib käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud ülesannete täitmise halduslepingu alusel üle anda vastavalt halduskoostöö seadusele. Üle anda ei tohi esmase vastuvõtukeskuse ja vastuvõtukeskuse juhataja ülesandeid.

(6) Halduslepingu alusel üleantud ülesandeid võib täita teovõimeline ja eesti keelt vähemalt kesktasemel valdav Eesti kodanik, kes ei kannu karistust kuriteo toimepanemise eest või kelle karistusandmed kuriteo toimepanemise kohta on karistusregistrist kustutatud.

(7) Halduslepingu alusel üleantud ülesannetega kaasnevad käesolevas seaduses sätestatud õigused ja kohustused ning vastutus.

(8) Halduslepingu alusel üleantud ülesannete täitmise üle teostab järelevalvet sotsiaalminister.

§ 13. Teabe kaitse varjupaigamenetluses ja ajutise kaitse menetluses

(1) Varjupaigamenetlus ja ajutise kaitse menetlus ei ole avalikud.

(2) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet, piirivalveasutus, Sotsiaalministeerium ja tema valitsemisala asutused, esmane vastuvõtukeskus, vastuvõtukeskus, samuti tõlk ja muud asjassepuutuvad isikud on kohustatud hoidma

neile taotleja kohta teatavaks saanud teabe konfidentsiaalsena ja järgima nimetatud välismaalase isikuandmete töötlemisel isikuandmete kaitse nõudeid.

(3) Taotleja andmeid sisaldav teave tunnistatakse asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks. Nimetatud välismaalase andmeid sisaldava teabe töötlemine on lubatud üksnes seadusega ettenähtud ülesannete täitmiseks.

(4) Taotleja kohta kogutud andmete edastamine välisriigile on lubatud välislepingujärgse või Euroopa Liidu õigusest tuleneva kohustuse täitmiseks, tagades, et teavet ei anta üle nimetatud välismaalase päritoluriigile, kus teda ähvardab käesoleva seaduse §-s 4 ja § 5 lõikes 2 nimetatud tagajärg.

(5) Kui varjupaigamenetluses kogutud andmeid edastatakse muule kui käesolevas seaduses nimetatud asutusele, kehtivad käesoleva paragrahvi lõigetest 2–4 tulenevad kohustused ka nimetatud asutuse ja selle ametnike kohta.

2. peatükk PAGULASSEISUND JA TÄIENDAVA KAITSE SEISUND

1. jagu Varjupaigamenetlus

§ 14. Varjupaigataotluse esitamine

(1) Varjupaigataotlus tuleb esitada Kodakondsus- ja Migratsiooniametile viivitamatult pärast Eestisse saabumist.

(2) Kui piiripunktis viibival välismaalasel puudub välismaalaste seaduses sätestatud seaduslik alus Eestisse saabumiseks ning ta soovib taotleda Eestis varjupaika, esitab välismaalane piirivalveasutusele viivitamatult varjupaigataotluse.

(3) Piirivalveasutuse poolt ebaseaduslikult piiriületamiselt vahetult tabatud välismaalane, kes soovib taotleda Eestis varjupaika, esitab piirivalveasutusele varjupaigataotluse.

(4) Varjupaigataotlus tuleb esitada isiklikult.

(5) Varjupaigataotleja (edaspidi käesolevas peatükis *taotleja*) on kohustatud pärast varjupaigataotluse esitamist viivitamatult esitama kõik tema valduses olevad:

- 1) isikut ja kodakondsust tõendavad dokumendid ning muud dokumendid, mis võivad aidata kaasa isikusamasuse ja kodakondsuse tuvastamisele;
- 2) viisad, elamisload või muud piiriületusi tõendavad dokumendid;
- 3) dokumendid, mis tõendavad Eestisse saabumise asjaolusid ning viibimist teistes riikides pärast päritoluriigist lahkumist (reisi-, transpordi-, majutus- jms teenuseid tõendavad dokumendid);
- 4) dokumendid ja muud tõendid, mis kinnitavad varjupaigataotluse põhjendatust.

(6) Kodakondsus- ja Migratsiooniameti või piirivalveasutuse nõudmisel on taotleja kohustatud esitama vormikohase varjupaigataotluse.

§ 15. Toimingud pärast varjupaigataotluse esitamist

(1) Varjupaigataotluse menetleja teeb pärast varjupaigataotluse esitamist viivitamatult järgmised toimingud:

- 1) vormikohase varjupaigataotluse vastuvõtmine;
- 2) isiku ja asjade läbivaatus;
- 3) asjade ja dokumentide hoiule võtmine;
- 4) isiku tuvastamine;
- 5) seletuste võtmine Eestisse või Eesti piirile saabumise ja varjupaigataotluse aluseks olevate asjaolude kohta;
- 6) fotografeerimine ning vähemalt 14-aastase välismaalase daktüloskopeerimine;
- 7) vähemalt 14-aastase taotleja andmete edastamine võrdlemiseks Eurodac-süsteemi keskuksusele vastavalt Euroopa Liidu Nõukogu määrusele 2725/2000/EÜ, mis käsitleb sõrmejälgede võrdlemise Eurodac-süsteemi kehtestamist Dublini konventsiooni tõhusa kohaldamise eesmärgil (EÜT L 316, 15.12.2000, lk 1–10), ja Euroopa Liidu Nõukogu määrusele 407/2002/EÜ, millega nähakse ette sõrmejälgede võrdlemise Eurodac-süsteemi kehtestamist Dublini konventsiooni tõhusa kohaldamise eesmärgil käsitleva määruse (EÜ) 2725/2000 teatavad rakenduseeskirjad (EÜT L 062, 5.03.2002, lk 1–5);
- 8) vajaduse korral tervisekontrolli korraldamine;
- 9) DNA proovide võtmine ning alla 14-aastase välismaalase daktüloskopeerimine, kui teisiti ei ole võimalik isikut või tema põlvnemist tuvastada.

(2) Alla 14-aastase välismaalase daktüloskopeerimise ning temalt DNA proovide võtmise otsustamisel arvestatakse eelkõige nimetatud isiku õiguste ja huvidega.

(3) Isiku läbivaatust teostab temaga samast soost isik.

- (4) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud toimingud tehakse ka juhul, kui taotleja loobub varjupaigataotlusest.
- (5) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud toimingud on taotleja suhtes tehtud süüteomenetluses, võib süüteomenetluses kogutud andmeid kasutada varjupaigamenetluses.
- (6) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud toimingute ajaks peetakse taotleja kinni ja ta on kohustatud viibima talle määratud ruumides. Kui toimingud kestavad kauem kui 48 tundi, peetakse taotleja kinni halduskohtu loal.
- (7) Daktüloskopeerimisel kogutud andmed kantakse riiklikku sõrmejälgede registrisse ja DNA proovide tulemusena saadud andmed riiklikku DNA registrisse.
- (8) Piirivalveasutus toimetab pärast käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud toiminguid taotleja vastuvõtukeskusesse või esmasesse vastuvõtukeskusesse ja edastab viivitamatult varjupaigataotluse koos hoiule võetud asjade ja dokumentidega menetlemiseks Kodakondsus- ja Migratsiooniametile.
- (9) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet suunab pärast käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud toiminguid taotleja vastuvõtukeskusesse või esmasesse vastuvõtukeskusesse.
- (10) Käesoleva seaduse alusel sooritatavad toimingud ei takista pädevate asutuste toimingute sooritamist süüteomenetluses, samuti rahvusvaheliste õigusabitaotluste täitmise tagamiseks või õigusrikkumise ärahoidmiseks tehtavaid toiminguid.

§ 16. Toimingute erisused varjupaigataotluse esitamise korral piiril

- (1) Piirivalveasutus teavitab varjupaigataotluse esitamisest viivitamatult asjaomast kodakondsus- ja migratsiooniametnikku ning kaasab vajaduse korral käesoleva seaduse § 15 lõikes 1 sätestatud toimingute tegemisele selleks pädeva kodakondsus- ja migratsiooniametniku.
- (2) Käesoleva seaduse § 20 punktides 1 ja 2 ning § 21 lõike 1 punktis 2 sätestatud varjupaigataotluse tagasilükkamise aluse ilmnemisel välismaalast kooskõlastatult Kodakondsus- ja Migratsiooniametiga riiki ei lubata ja ta saadetakse kohe piirilt tagasi, teavitades teda riiki lubamise keeldumise põhjustest.

§ 17. Saatjata piiratud teovõimega taotleja ja piiratud teovõimega taotleja varjupaigamenetluse erisused

- (1) Saatjata piiratud teovõimega taotlejat esindab varjupaigamenetluses eestkostja, eestkostetasutus, vastuvõtukeskuse juht või tema poolt volitatud isik, kui seadusest ei tulene teisiti.
- (2) Käesoleva seaduse § 14 lõikes 2 sätestatud juhul lubatakse saatjata piiratud teovõimega taotleja Eestisse ning ta antakse üle Kodakondsus- ja Migratsiooniametile.
- (3) Saatjata alaealine võib seadusega sätestatud toiminguid sooritada iseseisvalt, kui ta tõenäoliselt saab täisealiseks enne, kui Kodakondsus- ja Migratsiooniamet varjupaigataotluse suhtes otsuse teeb või kui saatjata alaealine on või on olnud abielus.
- (4) Piiratud teovõimega taotlejat esindab varjupaigamenetluses tema vanem või eestkostja, kui vanem või eestkostja viibib Eestis, välja arvatud juhul, kui see oleks vastuolus taotleja õiguste ja huvidega.
- (5) Alaealisega läbiviidavate menetlustoimingute juurde kaasatakse vajaduse korral asjakohaste erialateadmistega isik.
- (6) Saatjata alaealise varjupaigamenetluses arvestatakse eelkõige alaealise õiguste ja huvidega.
- (7) Päritoluriigi õiguse kohast välismaalase teovõimelisust varjupaigamenetluses ei arvestata, kui see erineb Eesti õiguses sätestatust.
- (8) Kui Kodakondsus- ja Migratsiooniametil tekib põhjendatud kahtlus taotleja poolt oma vanuse kohta esitatud andmete õigsuses, võidakse taotleja või tema esindaja nõusolekul teha meditsiinilised uuringud taotleja vanuse kindlaksmääramiseks.
- (9) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet teavitab taotlejat käesoleva paragrahvi lõikes 8 nimetatud meditsiinilistest uuringutest, nende teostamise viisist ning tagajärgedest, mis võivad kaasneda, kui taotleja keeldub meditsiinilistest uuringutest.

§ 18. Varjupaigataotluse läbivaatamine

- (1) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet vaatab läbi varjupaigataotluse, mille läbivaatamise eest on vastutavaks riigiks määratud Eesti Vabariik vastavalt välislepingule või Euroopa Liidu Nõukogu määrusele 343/2003/EÜ, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku esitatud varjupaigataotluse läbivaatamise eest (ELT L 050, 25.02.2003, lk 1–10).

(2) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet vaatab iga varjupaigataotluse läbi individuaalselt ja erapooletult ning kontrollib esitatud tõendite ja andmete õigsust, taotleja väidete usutavust, käesoleva seaduse § 4 lõigetes 1 ja 3, §-s 20, § 21 lõikes 1 ja § 22 lõigetes 1 ja 3 sätestatud asjaolu esinemist ning teeb selleks vajalikke menetlustoiminguid.

(3) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet määratleb turvalise päritoluriigi ja turvalise kolmanda riigi ning kontrollib, kas taotlejat saab saata nimetatud riikidesse.

(4) Varjupaigataotluse läbivaatamise käigus antakse taotlejale võimalus isiklikult suuliselt või kirjalikult esitada omapoolseid fakte ja anda seletusi tema varjupaigataotluse menetlemisel tähtsust omavate asjaolude kohta, sealhulgas asjaolude kohta, mis takistavad taotleja riigist väljasaatmist.

(5) Käesoleva paragrahvi lõikes 4 sätestatud võimalus antakse vähemalt kümneaastasele alaealisele või nooremale alaealisele juhul, kui alaealise arengutase seda võimaldab.

(6) Taotlejale ei pea võimaldama käesoleva paragrahvi lõikes 4 sätestatud õigust, kui
1) varjupaigamenetlus lõpetatakse käesoleva seaduse § 20 punktides 1–4 ja 10–11 või § 21 lõike 1 punktides 1 ja 2 sätestatud juhul;
2) varjupaiga andmise otsuse saab teha olemasolevate tõendite alusel;
3) taotleja ei ole temast mitteolenevatel püsivatel asjaoludel suuteline nimetatud õigust kasutama.

(7) Taotleja poolt käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud faktide esitamata ja seletuste andmata jätmise või nendest toimingutest loobumine või lõike 6 kohaselt sätestatud õiguse võimaldamata jätmise ei takista varjupaigamenetluse lõpetamist.

(8) Kui menetlustoiminguid sooritades kasutatakse tehnikavahendeid, teatatakse sellest eelnevalt menetlustoimingu osalejatele ja neile selgitatakse tehnikavahendite kasutamise eesmärki.

(9) Kui Kodakondsus- ja Migratsiooniametil ei ole võimalik varjupaigataotluse suhtes otsust teha kuue kuu jooksul, arvates varjupaigataotluse esitamisest, teavitab Kodakondsus- ja Migratsiooniamet taotlejat viivitusest ning soovi korral eeldatavast otsuse tegemise ajast.

(10) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet võib eelisjärjekorras läbi vaadata erivajadustega taotleja või saatjata alaealise taotleja või hästi põhjendatud varjupaigataotluse.

(11) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet võib ilmselt põhjendamatu varjupaigataotluse läbi vaadata kiirkorras.

§ 19. Tagakiusamise ja tõsise ohu tuvastamise alused

(1) Käesoleva seaduse § 4 lõikes 1 nimetatud tagakiusamine peab olema tõsine või korduv, millega rikutakse inimõigusi, välja arvatud inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (RT II 1996, 11/12, 34) artikli 15 punktis 2 sätestatud juhul.

(2) Tagakiusamisena käsitatakse muu hulgas järgmisi riigis täheldatavaid asjaolusid:

- 1) füüsiline või vaimne vägivald, sealhulgas seksuaalne väärkohtlemine;
- 2) diskrimineerivad seadusandliku, täidesaatva või kohtuvõimu meetmed või nimetatud võimude poolt meetmete diskrimineeriv rakendamine;
- 3) diskrimineeriv või ebaproportsionaalne süüdimõistmine või karistuse kehtestamine;
- 4) käesoleva lõike punktis 3 nimetatud tegude eest hüvitise nõudmise rahuldamata jätmise;
- 5) süüdimõistmine või karistamine sõjaväekohustuse täitmisest keeldumise eest olukorras, mis toob kaasa kuritegude või käesoleva seaduse §-s 22 sätestatud tegude toimepanemise;
- 6) isiku soost lähtuvad või laste vastu suunatud teod.

(3) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet võtab tagakiusamise põhjuste hindamisel arvesse riigis valitsevat rassilist, usulist ja rahvuse käsitust ning poliitiliste veendumuste või sotsiaalsesse gruppi kuulumise alusel vahe tegemist.

(4) Tagakiusamise ja tõsise ohu kartus võib põhineda nendel sündmustel, mis on leidnud taotleja päritoluriigis aset pärast taotleja sealt lahkumist.

(5) Tagakiusamise ja tõsise ohu allikatena käsitatakse võime, kes juhivad riiki või selle osa, või muid institutsioone, kes ei suuda pakkuda kaitset tagakiusamise või tõsise ohu eest.

§ 20. Ilmselt põhjendamatu varjupaigataotlus

Varjupaigataotlus loetakse ilmselt põhjendamatuks, kui:

- 1) taotleja seisukohalt saab muud riiki pidada esimeseks varjupaigariigiks, see tähendab, et taotlejale on muus riigis antud varjupaik või muu kaitse ning see kaitse on endiselt kättesaadav;

- 2) taotleja päritoluriiki on alust pidada turvaliseks päritoluriigiks;
- 3) taotlejal on elamisloobumise taotlus; ja
- 4) taotlejale on keeldutud käesoleva seaduse alusel varjupaiga andmisest või taotleja varjupaigataotlus on käesoleva seaduse alusel tagasi lükatud ning ei esine uusi asjaolusid, mis ei olnud eelmise varjupaigataotluse menetlemise ajal teada;
- 5) taotleja on esitanud varjupaigataotluse vale nime all või on hävitanud, rikkunud või jätnud esitamata dokumendi või muu tõendi, mis on tema varjupaigataotluse menetlemisel olulise tähtsusega, või on esitanud ilma mõjuva põhjuseta võltsitud dokumente või muid tõendeid;
- 6) taotleja on varjupaigataotluse menetlemisel esitanud teadvalt ebaõigeid andmeid või andnud ebaõigeid seletusi või on teadvalt jätnud esitamata andmeid või andmata seletusi, mis on tema varjupaigataotluse menetlemisel olulise tähtsusega;
- 7) taotleja on esitanud varjupaigataotluse selleks, et vältida tagasi- või väljasaatmise või väljaandmise täideviimist, kui tal on varem olnud võimalus esitada varjupaigataotlus;
- 8) taotleja on teadvalt eiranud käesolevas seaduses sätestatud kohustusi, keeldunud või keeldub laskmast end fotografeerida ja daktüloskopeerida või andmast DNA proove või ei järgi järelevalvemeetmeid;
- 9) taotleja tegelik eesmärk on asuda Eestisse muul põhjusel, sealhulgas leida tööd või parandada oma elutingimusi;
- 10) taotleja ei esita usutavaid tõendeid selle kohta, et tal on põhjust karta tagakiusamist;
- 11) taotleja seletused ei ole järjekindlad, on vastuolulised, ebatõenäolised või ei sisalda olustikulisi või isiklikke asjaolusid;
- 12) on ilmselge, et taotlejat ei saa seaduse kohaselt käsitada pagulasena;
- 13) taotleja on esitanud uue varjupaigataotluse uute isikuandmetega;
- 14) taotleja oli varem mõjuva põhjuseta jätnud taotluse esitamata, kuigi tal oli selleks võimalus;
- 15) taotleja on jätnud mõjuva põhjuseta täitmata käesoleva seaduse § 11 lõike 2 punktides 1–3, 10 ja/või § 23 lõikes 1 sätestatud kohustuse;
- 16) taotleja saabus Eestisse ebaseaduslikult ning ei võtnud Kodakondsus- ja Migratsiooniametiga ühendust ja/või ei esitanud varjupaigataotlust niipea kui võimalik;
- 17) taotleja ohustab riigi julgeolekut või avalikku korda või ta on nimetatud põhjustel Eestist välja saadetud;
- 18) alaealise taotleja vanema varjupaigataotlus on tagasi lükatud;
- 19) alaealine taotleja esitab iseseisvalt varjupaigataotluse, mille on tema eest juba esitanud tema seaduslik esindaja.

§ 21. Varjupaigataotluse tagasilükkamise alused

- (1) Varjupaigamenetlus lõpetatakse varjupaigataotluse tagasilükkamise otsusega, kui:
 - 1) muu riik on vastavalt välislepingule või Euroopa Liidu Nõukogu määrusele 343/2003/EÜ, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku esitatud varjupaigataotluse läbivaatamise eest (ELT L 050, 25.02.2003, lk 1–10), vastutav varjupaigataotluse läbivaatamise eest;
 - 2) taotleja saabus Eestisse riigi kaudu, mida võib pidada turvaliseks kolmandaks riigiks;
 - 3) taotleja suhtes esineb käesoleva seaduse §-s 22 sätestatud pagulasena või täiendava kaitse saajana tunnustamist välistav asjaolu;
 - 4) ilmneb käesoleva seaduse § 20 punktides 1–3, 12, 13 või 16–19 sätestatud asjaolu ja varjupaigataotlus loetakse põhjendamatuks;
 - 5) ilmneb haldusmenetluse seaduses sätestatud taotluse läbi vaatamata jätmise alus;
 - 6) välismaalast ohustav käesoleva seaduse § 4 lõigetes 1 ja 3 nimetatud tagakiusamine ja tõsine oht piirdub kindla geograafilise alaga, kusjuures taotlejale on kättesaadav piisav kaitse tema päritoluriigi mõnes teises piirkonnas;
 - 7) taotleja võtab varjupaigataotluse tagasi;
 - 8) on põhjust arvata, et taotleja on varjupaigataotluse kaudselt tagasi võtnud või sellest loobunud.
- (2) Varjupaigamenetlus võidakse lõpetada varjupaigataotluse tagasilükkamise otsusega, kui ilmneb käesoleva seaduse § 20 punktides 4–11, 14 või 15 sätestatud asjaolu.
- (3) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 1, 2 või 5 ning käesoleva seaduse § 20 punktis 1, 3, 16 või 19 sätestatud aluse ilmnemisel jäetakse varjupaigataotlus sisuliselt läbi vaatamata.
- (4) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 2 nimetatud alusel tehtud varjupaigataotluse tagasilükkamise otsuse kohaselt saadetakse välismaalane Eestist välja turvalisse kolmandasse riiki.
- (5) Kui saatjata alaealine keeldub laskmast teha käesoleva seaduse § 17 lõikes 8 nimetatud meditsiinilisi uuringuid, ei või üksnes sellel põhjusel tema varjupaigataotlust tagasi lükata.

§ 22. Pagulasena või täiendava kaitse saajana tunnustamist välistavad asjaolud

- (1) Välismaalast ei tunnustata pagulasena, kui:
 - 1) tema suhtes on kohaldatav Genfi konventsiooni artikli 1 punkt D;
 - 2) ta on Eesti alaline elanik;
 - 3) on põhjendatud alus arvata, et ta on toime pannud rahvusvahelistes õigusaktides sätestatud rahu- või inimsusvastase või sõjakuriteo;
 - 4) on põhjendatud alus arvata, et ta on enne Eestisse saabumist väljaspool Eestit toime pannud raske mittepoliitilise kuriteo;

5) on põhjendatud alus arvata, et ta on süüdi Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni eesmärkide ja põhimõtete vastuolus oleva teo toimepanemises.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 4 nimetatud raske mittepoliitilise kuriteona käsitatakse muu hulgas väidetavalt poliitilisel eesmärgil toimepandud eriti jõhkrat tegu.

(3) Välismaalast ei tunnustata täiendava kaitse saajana, kui:

- 1) on põhjendatud alus arvata, et ta on toime pannud rahvusvahelistes õigusaktides sätestatud rahu- või inimsusvastase või sõjakuriteo;
- 2) on põhjendatud alus arvata, et ta on toime pannud raske kuriteo;
- 3) on põhjendatud alus arvata, et ta on süüdi Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni eesmärkide ja põhimõtete vastuolus oleva teo toimepanemises;
- 4) on põhjendatud alus arvata, et ta võib ohustada avalikku korda või riigi julgeolekut;
- 5) ta on päritoluriigist lahkunud põhjusel, et ta on toime pannud muu kui käesoleva lõike punktides 1–4 nimetatud teo, mille eest on ette nähtud vabadusekaotuslik karistus.

(4) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 3–5 ja lõike 3 punktides 1–4 sätestatud aluseid kohaldatakse nimetatud tegudes mis tahes viisil osalenud välismaalase suhtes.

§ 23. Varjupaigataotluse kaudne tagasivõtmine või varjupaigataotlusest loobumine

(1) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet eeldab, et varjupaigataotlus on kaudselt tagasi võetud või varjupaigataotlusest on loobutud, kui:

- 1) taotleja ei ole täitnud käesoleva seaduse § 11 lõike 2 punktides 2 ja 3 või § 18 lõikes 4 sätestatud kohustust, välja arvatud juhul, kui ta mõistliku aja jooksul tõendab, et ei saanud nimetatud kohustusi täita mõjuval põhjusel;
- 2) taotleja varjab ennast või on lahkunud loata oma elukohast või esmasest vastuvõtukeskusest või vastuvõtukeskusest, ilma et ta oleks mõistliku aja jooksul sellest teavitanud Kodakondsus- ja Migratsiooniametit, esmast vastuvõtukeskust või vastuvõtukeskust;
- 3) taotleja ei ole mõjuva põhjuseta ühe kuu jooksul ilmunud Kodakondsus- ja Migratsiooniametisse menetlustoimingu sooritamisele.

(2) Kui Kodakondsus- ja Migratsiooniamet on vastavalt käesoleva seaduse § 21 lõike 1 punktile 8 teinud otsuse varjupaigataotluse tagasilükkamise kohta ja taotleja võtab Kodakondsus- ja Migratsiooniametiga ühendust, on taotlejal õigus nõuda varjupaigataotluse uuesti läbivaatamist, välja arvatud juhul, kui varjupaigataotlus oli läbi vaadatud §-s 24 sätestatud korras.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud õiguse olemasolul jätkab Kodakondsus- ja Migratsiooniamet varjupaigataotluse läbivaatamist.

§ 24. Korduvate varjupaigataotluste läbivaatamise erisused

(1) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet vaatab korduva varjupaigataotluse läbi eelmise varjupaigataotluse läbivaatamise raames, jätkates eelmist varjupaigamenetlust.

(2) Korduva varjupaigataotlusena käsitatakse täiendavaid selgitusi, uusi asjaolusid või uusi tõendeid, mis taotleja esitab:

- 1) pärast käesoleva seaduse § 23 lõikes 2 nimetatud otsuse tegemist;
- 2) pärast varjupaigataotluse suhtes otsuse tegemist.

§ 25. Varjupaigataotluse tagasilükkamise otsus

(1) Varjupaigataotluse tagasilükkamise otsus vormistatakse kirjalikult.

(2) Varjupaigataotluse tagasilükkamise otsuses tehakse välismaalasele ettekirjutus Eestist lahkumiseks (edaspidi *lahkumisettekirjutus*), välja arvatud juhul, kui välismaalasel on seaduslik alus Eestis viibimiseks.

(3) Varjupaigataotluse tagasilükkamise otsusest teavitatakse välismaalast viivitamatult.

(4) Kui varjupaigataotlus lükatakse tagasi käesoleva seaduse § 20 punktides 1, 3, 16, 19 või § 21 lõike 1 punktides 1, 2 ja 5 nimetatud alusel, märgitakse otsuses, et varjupaigataotlust ei ole sisuliselt läbi vaadatud.

§ 26. Lahkumisettekirjutuse sundtäitmine

(1) Käesoleva seaduse § 20 punktides 1 ja 2 ning § 21 lõike 1 punktis 2 sätestatud alusel tehtud varjupaigataotluse tagasilükkamise otsuses tehtud lahkumisettekirjutus sundtäidetakse viivitamatult ja välismaalane saadetakse Eestist välja ilma halduskohtu loata väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses sätestatud korras.

(2) Välismaalasele, kelle varjupaigamenetlus lõpetatakse käesoleva seaduse § 21 lõike 1 punktides 5, 7 ja 8 ning lõikes 2 sätestatud varjupaigataotluse tagasilükkamise alusel, tehtud lahkumisettekirjutus sundtäidetakse välismaalase Eestist väljasaatmisega halduskohtu loal väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses sätestatud korras.

(3) Varjupaigataotluse tagasilükkamise ja välismaalase väljasaatmise otsuse võib vaidlustada halduskohtus kümne päeva jooksul otsuse teatavaks tegemise päevast arvates. Nimetatud otsuseid ei saa vaidlustada vaidemenetluse korras.

(4) Välismaalase väljasaatmise otsuse ja halduskohtu loa vaidlustamine ei lükka väljasaatmist edasi. Varjupaigataotluse tagasilükkamise otsuse vaidlustamine ei lükka väljasaatmist edasi, kui kohus ei ole peatanud lahkumisettekirjutuse täitmist.

§ 27. Taotleja üleandmine välislepingu või Euroopa Liidu õigusakti alusel

(1) Välislepingust või Euroopa Liidu Nõukogu määrusest 343/2003/EÜ, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku esitatud varjupaigataotluse läbivaatamise eest, tulenevate toimingute täitmist korraldab Kodakondsus- ja Migratsiooniamet, kui välisleping või Euroopa Liidu õigusakt ei sätesta teisiti.

(2) Käesoleva seaduse § 21 lõike 1 punktis 1 sätestatud varjupaigataotluse tagasilükkamise otsuse alusel saadetakse välismaalane Eestist välja eelneva Eestist lahkumise ettekirjutuse ja halduskohtu loata riiki, kes on vastavalt välislepingule või Euroopa Liidu õigusaktile vastutav varjupaigataotluse läbivaatamise eest.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud väljasaatmise toiminguid sooritatakse vastavalt väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seadusele, kui välisleping või Euroopa Liidu õigusakt ei näe ette teisiti.

§ 28. Varjupaigamenetluse peatamine

Kodakondsus- ja Migratsiooniamet peatab varjupaigamenetluse ajutise kaitse kehtivusajaks.

§ 29. Järelevalvemeetmed

(1) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet võib varjupaigamenetluse eesmärgipäraseks, efektiivseks, lihtsaks ja kiireks läbiviimiseks kohaldada taotleja suhtes järgmisi järelevalvemeetmeid:

- 1) elamine kindlaksmääratud kohas;
- 2) ilmumine määratud ajavahemike järel Kodakondsus- ja Migratsiooniametisse registreerimisele;
- 3) Kodakondsus- ja Migratsiooniameti teavitamine elukohast eemal viibimisest kauem kui kolm päeva.

(2) Kodakondsus- ja migratsiooniametnikul ning politseiametnikul on õigus igal ajal kontrollida järelevalvemeetmete järgimist taotleja poolt.

(3) Järelevalvemeetmete kohaldamine tehakse taotlejale teatavaks kirjalikult.

§ 30. Varjupaigamenetluse keel

(1) Varjupaigamenetlus toimub eesti keeles. Menetlustoiming võib menetlust läbiviiva ametniku nõusolekul olla muus keeles, milles välismaalane suudab ennast suuliselt arusaadavaks teha.

(2) Kui taotleja ei oska piisavalt eesti keelt, tuleb taotlejaga vahetult seotud menetlustoimingute juurde kutsuda tõlk, kes tõlgib tähtsust omavad asjaolud keelde, milles välismaalane suudab ennast suuliselt arusaadavaks teha. Tõlki ei pea kaasama, kui menetlustoiming on keeles, milles välismaalane suudab ennast suuliselt arusaadavaks teha.

(3) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet ning piirivalveasutus võivad menetlustoimingute tõlkimisele kaasata tõlgi sidevahendeid kasutades.

(4) Välismaalasel on õigus kutsuda menetlustoimingu juurde oma kulul ja valikul sobiv tõlk, kui seda on võimalik teha aega viitmata ning on tagatud keelevahenduse objektiivsus.

(5) Taotleja esitatud tõendid tõlgitakse vajaduse korral eesti keelde. Taotleja esitatud tõendeid ei tõlgita eesti keelde, kui neil ei ole varjupaigamenetluses vahetut tähtsust.

(6) Varjupaigataotluse tagasilükkamise, elamisloa andmise või andmisest keeldumise otsus tõlgitakse taotlejale tervikuna, välja arvatud juhul, kui taotlejal on esindaja.

§ 31. Dokumentide kättetoimetamine

(1) Esmases vastuvõtukeskuses või vastuvõtukeskuses viibivale taotlejale loetakse otsus, kutse, teade või muu dokument kättetoimetatuks, kui see saadetuna on jõudnud esmasse vastuvõtukeskusesse või vastuvõtukeskusesse.

(2) Kui taotleja elab väljaspool vastuvõtukeskust, loetakse otsus, kutse, teade või muu dokument taotlejale kätetoimetatuks, kui see on taotlejale edastatud tema näidatud elukoha aadressil või see on edastatud taotleja esindajale.

(3) Esmane vastuvõtukeskus või vastuvõtukeskus annab otsuse, kutse, teate või muu dokumendi taotlejale viivitamatult kätte allkirja vastu.

2. jagu **Taotleja vastuvõtmine**

§ 32. Taotleja kinnipidamine esimeses vastuvõtukeskuses ning viibimine Kodakondsus- ja Migratsiooniameti ametiruumides

(1) Taotlejat, kes esitas varjupaigataotluse riigis viibides, võib kinni pidada esimeses vastuvõtukeskuses, kuid mitte kauem kui 48 tundi.

(2) Taotleja võib ajutiselt majutada Kodakondsus- ja Migratsiooniameti ametiruumidesse, kui see on vajalik varjupaigamenetluses toimingute sooritamiseks.

(3) Pärast käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud tähtaega võib taotlejat halduskohtuniku loal kinni pidada ja kohustada teda esimeses vastuvõtukeskuses viibima järgmistel juhtudel:

- 1) taotleja isik ei ole tuvastatud, sealhulgas juhul, kui taotleja ei aita kaasa oma isiku tuvastamisele või takistab oma isiku tuvastamist;
- 2) varjupaigamenetluses tähtsust omavate asjaolude tuvastamiseks, kui taotleja ei aita kaasa sätestatud asjaolude tuvastamisele või takistab nende tuvastamist;
- 3) on põhjendatud alus arvata, et taotleja on välisriigis toime pannud tõsise kuriteo;
- 4) taotleja on korduvalt või tõsiselt rikkunud vastuvõtukeskuse sisekorraeeskirju;
- 5) taotleja ei järgi tema suhtes kohaldatud järelevalvemeetmeid või ei täida seaduses sätestatud muid kohustusi;
- 6) taotleja viibimine esimeses vastuvõtukeskuses on vajalik riigi julgeoleku ja avaliku korra kaitsmise huvides.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud loa saamiseks esitab halduskohtule taotluse Kodakondsus- ja Migratsiooniamet.

(5) Taotlejal, kes on kohustatud viibima esimeses vastuvõtukeskuses, on lubatud sealt lahkuda Kodakondsus- ja Migratsiooniameti kirjalikul loal või vältimatu arstiabi saamiseks.

(6) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud taotlejale korraldab vastavalt vajadusele toetusena käesoleva seaduse § 12 lõike 1 punktides 1, 3–5 ja 7 nimetatud teenuste osutamist, tema varustamist esmavajalike tarbeesemete ja hügieenivahenditega ning toidurahaga Kodakondsus- ja Migratsiooniamet.

(7) Käesoleva paragrahvi lõikes 6 nimetatud toiduraha maksmise korra ja määrad kehtestab Vabariigi Valitsus.

§ 33. Taotleja viibimine väljasaatmiskeskuses, vanglas või arestimajas

(1) Taotlejat, kes esitas varjupaigataotluse väljasaatmiskeskuses, vanglas või arestimajas viibimise ajal või väljasaatmise täideviimise käigus, ei paigutata esmasesse vastuvõtukeskusesse, vaid ta viibib varjupaigamenetluse lõppemiseni vastavalt väljasaatmiskeskuses, vanglas või arestimajas. Kui välismaalane, kes esitas varjupaigataotluse vanglas või arestimajas viibimise ajal, vabastatakse karistuse kandmisest vanglas või arestimajas, suunatakse ta vastuvõtukeskusesse.

(2) Taotlejale, kelle suhtes on alustatud kriminaalmenetlust, ei kohaldata käesolevas seaduses sätestatud, kui see on vastuolus kriminaalmenetluse seadustikus sätestatuga.

§ 34. Taotleja viibimine vastuvõtukeskuses ja väljaspool vastuvõtukeskust

(1) Varjupaigamenetluse ajal on taotleja kohustatud elama vastuvõtukeskuses.

(2) Väljaspool vastuvõtukeskust võib taotleja elada Kodakondsus- ja Migratsiooniameti kirjalikul loal, kui:

- 1) taotleja majutamise ja ülalpidamise tagab Eestis seaduslikult elav isik;
- 2) taotlejal on piisavalt rahalisi vahendeid enda majutamise ja ülalpidamise tagamiseks;
- 3) taotleja elamine väljaspool vastuvõtukeskust on vajalik tema turvalisuse tagamiseks.

(3) Käesoleva paragrahvi lõike 2 punktides 1 ja 2 nimetatud asjaolusid on taotleja kohustatud tõendama.

(4) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet võtab taotlejalt käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud loa ära, kui loa andmise aluseks olevad asjaolud on ära langenud, taotleja ei järgi tema suhtes kohaldatud järelevalvemeetmeid või ei täida seaduses sätestatud muid kohustusi.

(5) Taotleja, kes varjupaigamenetluse ajal elab vastuvõtukeskuses, on kohustatud öisel ajal viibima vastuvõtukeskuses. Öiseks ajaks loetakse ajavahemikku kella 22-st kuni 6-ni.

(6) Vastuvõtukeskus võib taotlejal lubada öisel ajal vastuvõtukeskusest eemal viibida järgmistel juhtudel:
1) arstiabi saamiseks;
2) vältimatut arstiabi vajava perekonnaliikme juures viibimiseks;
3) Eestis seaduslikult viibiva isiku põhjendatud taotluse alusel.

(7) Taotleja, kes varjupaigamenetluse ajal elab väljaspool vastuvõtukeskust, on kohustatud teavitama Kodakondsus- ja Migratsiooniametit oma elukohast ja selle muutumisest.

§ 35. Saatjata alaealise taotleja Eestis viibimise tingimused

(1) Saatjata alaealine taotleja paigutatakse varjupaigamenetluse ajaks vastuvõtukeskusesse või hoolekandeesutusse ning talle tagatakse eakohane hoolekanne.

(2) Saatjata alaealine taotleja võidakse paigutada täisealise sugulase juurde või hooldusperekonda, kui vastuvõtja on sobiv alaealise eest hoolt kandma.

(3) Saatjata alaealise taotleja paigutamisel vastuvõtukeskusesse, hoolekandeesutusse, täisealise sugulase juurde või hooldusperekonda arvestatakse eelkõige alaealise õiguste ja huvidega. Võimaluse korral ei lahutata üksteisest saatjata alaealisi õdesid ja vendi.

(4) Käesoleva seaduse § 17 lõikes 8 sätestatud juhul võib saatjata alaealise taotleja paigutada uuringu ajaks esmasesse vastuvõtukeskusesse.

§ 36. Rahaline toetus ja selle määrad

(1) Käesoleva seaduse § 12 lõike 2 punktis 2 nimetatud vastuvõtukeskuse poolt pakutavad teenused, välja arvatud varustamine esmavajalike riietus- ja muude tarbeesemetega, võib asendada rahalise toetusega käesoleva paragrahvi lõigetes 4 ja 5 sätestatud määras.

(2) Väljaspool vastuvõtukeskust käesoleva seaduse § 34 lõike 2 punktide 1 ja 2 alusel elavale taotlejale ei maksta rahalist toetust ega võimaldata § 12 lõike 2 punktide 1, 2, 4 ja 6 alusel vastuvõtukeskuse poolt pakutavaid teenuseid.

(3) Vastuvõtukeskuses elavale taotlejale, kes töötab Eestis käesoleva seaduse § 10 lõike 4 alusel, ei maksta rahalist toetust ega võimaldata § 12 lõike 2 punktide 2 ja 6 alusel vastuvõtukeskuse poolt pakutavaid teenuseid.

(4) Taotlejale makstav rahaline toetus on võrdne kehtiva minimaalsetest tarbimiskulutustest lähtuva toimetulekupiiriga.

(5) Perekonna teise ja iga järgneva liikme toetuse suurus on 80 protsenti perekonna esimese liikme toetuse suuruselt. Toetust makstakse üksnes taotlejatest perekonnaliikmetele.

(6) Vastuvõtukeskuses elavale taotlejale makstav toetus hädapärasteks pisikulutusteks moodustab 10 protsenti käesoleva paragrahvi lõikes 4 sätestatud määrast.

3. jagu Elamisluba ja tööluba

§ 37. Elamisloa andmine

Taotlejale, kelle suhtes on tuvastatud pagulasseisund või täiendava kaitse seisund ning keda tunnustatakse pagulasena või täiendava kaitse saajana, antakse rahvusvaheline kaitse ja tähtajaline elamisluba, kui ei esine pagulasena või täiendava kaitse saajana tunnustamist välistavat asjaolu või varjupaigataotluse tagasilükkamise alust.

§ 38. Elamisloa kehtivusaeg

(1) Pagulasele antakse elamisluba kolmeks aastaks.

(2) Täiendava kaitse saajale antakse elamisluba üheks aastaks.

§ 39. Elamisloa pikendamine

Kodakondsus- ja Migratsiooniamet võib elamisluba pikendada, kui asjaolud, mis tingisid elamisloa andmise, ei ole ära langenud ega esine elamisloa kehtetuks tunnistamise aluseks olevat asjaolu.

§ 40. Elamisloa andmisest keeldumine

Kodakondsus- ja Migratsiooniamet ei anna elamisluba taotlejale:

- 1) käesoleva seaduse §-s 21 sätestatud juhul;
- 2) käesoleva seaduse §-s 22 sätestatud juhul;
- 3) kui ta on Eestis toime pannud esimese astme kuriteo või ta ohustab muul viisil riigi julgeolekut, ühiskondlikku turvalisust või avalikku korda.

§ 41. Elamisloa andmise ja andmisest keeldumise otsus

- (1) Pärast varjupaigataotluse läbivaatamist teeb Kodakondsus- ja Migratsiooniamet kirjaliku põhjendatud otsuse anda taotlejale elamisluba või keelduda elamisloa andmisest.
- (2) Elamisloa andmisest keeldumise korral tehakse sama otsusega välismaalasele lahkumisettekirjutus.
- (3) Elamisloa andmisest keeldumise otsuse ja sellega tehtud lahkumisettekirjutuse võib vaidlustada halduskohtus kümne päeva jooksul otsuse teatavaks tegemise päevast arvates. Nimetatud otsust ja lahkumisettekirjutust ei saa vaidlustada vaidemenetluse korras.

§ 42. Elamisloa andmisest keeldumise otsuses tehtud lahkumisettekirjutuse sundtäitmine

- (1) Elamisloa andmisest keeldumise otsuses tehtud lahkumisettekirjutus sundtäidetakse väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses sätestatud korras.
- (2) Elamisloa andmisest keeldumise otsuse ja sellega tehtud lahkumisettekirjutuse vaidlustamise korral halduskohtus ei kuulu lahkumisettekirjutus sundtäitmisele enne esimese astme halduskohtu otsuse tegemist.
- (3) Kui on põhjendatud alus arvata, et välismaalane ei täida elamisloa andmisest keeldumise otsuses tehtud lahkumisettekirjutust vabatahtlikult, paigutatakse ta halduskohtu loal väljasaatmiskeskusesse kuni väljasaatmiseni.

§ 43. Elamisloa kehtetuks tunnistamine

- (1) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet tunnistab välismaalasele antud tähtajalise elamisloa kehtetuks, kui:
 - 1) välismaalase suhtes ilmneb pagulasseisundi või täiendava kaitse seisundi kehtetuks tunnistamise aluseks olev asjaolu;
 - 2) välismaalase suhtes ilmneb elamisloa andmisest või pikendamisest keeldumise aluseks olev asjaolu;
 - 3) välismaalane ohustab riigi julgeolekut, ühiskondlikku turvalisust või avalikku korda.
- (2) Välismaalasele, kellele on antud elamisluba pagulasseisundi alusel, võib elamisloa kehtetuks tunnistamise korral elamisloa andmise aluse äralangemise tõttu anda tema esitatud elamisloa taotluse alusel elamisloa täiendava kaitse seisundi alusel, kui ei esine elamisloa andmisest keeldumise aluseks olevaid asjaolusid.
- (3) Välismaalasele, kelle elamisluba tunnistatakse kehtetuks, tehakse lahkumisettekirjutus väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses sätestatud korras.

§ 44. Alalise elamisloa andmine

Välismaalasele, kellele on antud tähtajaline elamisluba, antakse alaline elamisluba välismaalaste seaduses sätestatud alustel ja korras.

§ 45. Tööloa andmine

Välismaalane, kellele on antud elamisluba, võib Eestis töötada välismaalaste seaduses sätestatud tingimustel.

§ 46. Välismaalase perekonnaliikme elamisluba

- (1) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet annab välismaalasele, kellele on antud elamisluba käesoleva seaduse §-s 37 sätestatud alusel, perekonnaliikmele samal alusel ja sama kehtivusajaga elamisloa.
- (2) Perekonnaliikme elamisluba pikendatakse samadel alustel ja samaks kehtivusajaks kui pagulase või täiendava kaitse saaja elamisluba.
- (3) Perekonnaliige peab elamisloa taotluse esitama esimesel võimalusel, kuid mitte hiljem kui kolme kuu möödumisel välismaalasele elamisloa andmisest.
- (4) Kui perekonna taasühinemine on võimalik muus riigis, peab perekonnaliikme elamisloa taotlemisel välismaalasel, kelle juurde elama tahetakse asuda, olema püsiv legaalne sissetulek, mis tagab perekonna ülalpidamise Eestis, perekonnal peab olema tegelik eluruum Eestis ning välismaalase perekonnaliige peab omama kehtivat tervisekindlustuslepingut, mis tagaks tema haigusest või vigastusest tingitud ravikulude tasumise elamisloa kehtivusajal.

(5) Kui perekonnaliige esitab elamisloa taotluse hiljem kui käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud tähtjal, võib Kodakondsus- ja Migratsiooniamet nõuda lõikes 4 sätestatud tingimuste täitmist. Tingimuste täitmata jätmise korral võib Kodakondsus- ja Migratsiooniamet keelduda perekonnaliikmele elamisloa andmisest.

(6) Perekonnaliikmele elamisloa andmisest või selle pikendamisest keeldutakse või elamisluba tunnistatakse kehtetuks, kui:

- 1) perekonnaliige ohustab riigi julgeolekut, ühiskondlikku turvalisust või avalikku korda;
- 2) käesoleva seaduse § 22 lõikes 1 või 3 sätestatud juhul;
- 3) perekonna taasühinemine on võimalik muus riigis ning käesoleva paragrahvi lõikes 4 sätestatud tingimused ei ole täidetud.

(7) Perekonnaliikmele antud elamisloa suhtes kohaldatakse järgmisi lisatingimusi:

- 1) tähtjalise elamisloa kehtivusaeg ei tohi ületada välismaalase tähtjalise elamisloa kehtivusaega;
- 2) tähtjalise elamisloa pikendamisest keeldutakse, kui välismaalasele antud tähtjalist elamisluba ei pikendata;
- 3) tähtjaline elamisluba tunnistatakse kehtetuks samaaegselt välismaalase elamisloa kehtetuks tunnistamisega;
- 4) tähtjaline elamisluba tunnistatakse kehtetuks, kui elamisloa andmise aluseks olnud asjaolu on ära langenud.

(8) Alaealise lapse elamisluba ei või kehtetuks tunnistada ega keelduda selle pikendamisest, kui see ei ole kooskõlas lapse õiguste ja huvidega.

(9) Käesoleva paragrahvi lõiget 7 ei kohaldata välismaalase suhtes, kellele anti elamisluba kui alaealisele lapsele, pärast tema täisealiseks saamist.

(10) Perekonnaliikmele, kelle elamisluba tunnistatakse kehtetuks, tehakse lahkumisettekirjutus väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses sätestatud korras, kui see perekonnaliige kui välismaalane ei ole esitanud elamisloa taotlust välismaalaste seaduses või käesolevas peatükis sätestatud korras.

§ 47. Varjupaiga ja elamisloa taotluse vorm ja selles esitatavad andmed ning elamisloa vorm ja elamisloa andmise korraldamine

(1) Pagulase, täiendava kaitse saaja ja tema perekonnaliikme elamisluba vormistatakse isikutunnistusele andmete kandmise teel.

(2) Pagulase ja täiendava kaitse saaja ning tema perekonnaliikme elamisloa taotlemise, andmise ja pikendamise ning kehtetuks tunnistamise korra, elamisloa taotlemisel esitatavate tõendite ja andmete loetelu ning elamisloa andmete isikutunnistusele kandmise korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

(3) Varjupaiga ja elamisloa ning elamisloa pikendamise taotluse vormi kehtestab siseminister määrusega.

4. jagu

Pagulasseisundi ja täiendava kaitse seisundi lõppemine ja kehtetuks tunnistamine

§ 48. Pagulasseisundi ja täiendava kaitse seisundi lõppemine

(1) Pagulasseisund lõpeb, kui:

- 1) välismaalane on vabatahtlikult võtnud uuesti vastu oma kodakondsusjärgse riigi kaitse;
- 2) välismaalane vabatahtlikult taotleb varem kaotatud kodakondsuse taastamist;
- 3) välismaalane taotleb mõne muu riigi kui Eesti kodakondsust ja saab sellelt riigilt kaitse;
- 4) välismaalane pöördub vabatahtlikult tagasi päritoluriiki;
- 5) ei esine enam pagulasena tunnustamise asjaolusid;
- 6) välismaalane põhjendamatult keeldub pöördumast tagasi päritoluriiki, kus teda ei ähvarda enam tagakiusamine.

(2) Täiendava kaitse seisund lõpeb, kui:

- 1) ei esine enam täiendava kaitse aluseks olevaid asjaolusid;
- 2) täiendava kaitse aluseks olevad asjaolud on muutunud niivõrd, et kaitse rakendamine ei ole enam vajalik.

(3) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 6 ja lõikes 2 sätestatud juhul veendub Kodakondsus- ja Migratsiooniamet, et demokraatlik olukord päritoluriigis ei ole ajutine ning välismaalast ei ähvarda seal reaalne tagakiusamine või tõsine oht.

§ 49. Pagulasseisundi ja täiendava kaitse seisundi kehtetuks tunnistamine

(1) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet teavitab välismaalast tema pagulasseisundi või täiendava kaitse seisundi kehtetuks tunnistamise menetluse alustamisest ja selle alustamise põhjustest ning annab välismaalasele võimaluse esitada omapoolseid vastuväiteid.

(2) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet tunnistab pagulasseisundi kehtetuks:

- 1) käesoleva seaduse § 48 lõikes 1 sätestatud juhul;
- 2) kui ilmneb käesoleva seaduse § 22 lõikes 1 nimetatud asjaolu;

3) kui välismaalane on esitanud teadvalt ebaõigeid andmeid või andnud ebaõigeid seletusi või on teadvalt jätnud esitamata andmeid või andmata seletusi, mis olid tema varjupaigataotluse menetlemisel olulise tähtsusega, lähtudes konkreetsest välismaalasest ja tema juhtumist.

(3) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet võib pagulasseisundi kehtetuks tunnistada, kui:

- 1) on põhjendatud alus pidada välismaalast ohtlikuks riigi julgeolekule;
- 2) välismaalase suhtes on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus eriti raskes kuriteos ja ta on seetõttu ühiskonnaohtlik.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 3 ja käesoleva seaduse § 22 lõike 1 punktides 3–5 sätestatud juhtudel võib Kodakondsus- ja Migratsiooniamet pagulasseisundi kehtetuks tunnistada ka siis, kui vastavat põhjendatud alust kinnitav otsus ei ole jõustunud.

(5) Pagulasseisundi kehtetuks tunnistamisel käesoleva paragrahvi lõigetes 3 ja 4 sätestatud juhtudel tagatakse välismaalasele Genfi konventsiooni artiklites 3, 4, 16, 22 ja 31–33 ettenähtud õigused.

(6) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet tunnistab täiendava kaitse seisundi kehtetuks:

- 1) käesoleva seaduse § 48 lõikes 2 sätestatud juhul;
- 2) kui ilmneb käesoleva seaduse § 22 lõike 3 punktides 1–4 nimetatud asjaolu;
- 3) kui välismaalane on esitanud teadvalt ebaõigeid andmeid või andnud ebaõigeid seletusi või on teadvalt jätnud esitamata andmeid või andmata seletusi, mis olid tema varjupaigataotluse menetlemisel olulise tähtsusega.

(7) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet võib täiendava kaitse seisundi kehtetuks tunnistada, kui ilmneb käesoleva seaduse § 22 lõike 3 punktis 5 nimetatud asjaolu.

(8) Pagulasseisundi või täiendava kaitse seisundi kehtetuks tunnistamise otsuse võib vaidlustada halduskohtus kümne päeva jooksul otsuse teatavaks tegemise päevast arvates. Kumbagi nimetatud otsust ei saa vaidlustada vaidemenetluse korras.

§ 50. Pagulase välja- või tagasisaatmise lubamatus

(1) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet ei saada pagulast välja ega tagasi riiki, kus tema elu või vabadus on ohus mingisse rassi, rahvusesse või usku või sotsiaalsesse gruppi kuulumise või poliitiliste veendumuste tõttu.

(2) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet võib käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatut kohaldamata välismaalase välja või tagasi saata juhul, kui:

- 1) on põhjendatud alus pidada välismaalast ohtlikuks riigi julgeolekule;
- 2) välismaalase suhtes on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus eriti raskes kuriteos ja ta on seetõttu ühiskonnaohtlik.

5. jagu Varjupaigataotleja tunnistus

§ 51. Varjupaigataotleja tunnistus

(1) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet annab taotlejale kolme päeva jooksul, arvates varjupaigataotluse esitamisest, varjupaigataotleja tunnistuse, mis tõendab, et välismaalane taotleb Eestis varjupaika. Kui taotlejal on vastavalt käesoleva seaduse § 10 lõikes 4 sätestatule õigus Eestis töötada, tehakse varjupaigataotleja tunnistusele sellekohane märge.

(2) Taotleja, kes viibib väljaspool vastuvõtukeskust, on kohustatud kodakondsus- ja migratsiooniametniku, piirivalveametniku ja politseiametniku nõudmisel esitama tunnistuse selle kontrollimiseks ning taotleja isiku tuvastamiseks.

(3) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet tunnistab varjupaigataotleja tunnistuse kehtetuks järgmistel juhtudel:

- 1) varjupaigamenetluse lõppemise korral;
- 2) kui dokument või selles sisalduv kanne või andmed on ebaõiged;
- 3) kui dokument on muutunud kasutamiskõlbmatuks või selles sisalduv kanne loetamatuks;
- 4) dokumendi kasutaja surma korral;
- 5) dokumendi kaotsimineku või hävimise korral.

(4) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet ei tunnista varjupaigataotleja tunnistust kehtetuks kuni varjupaigataotluse tagasilükkamise või elamisloa andmisest keeldumise otsuses tehtud lahkumisettekirjutuse sundtäitmiseni.

(5) Varjupaigataotleja tunnistuse kehtetuks tunnistamise puhul võtab Kodakondsus- ja Migratsiooniamet selle võimaluse korral välismaalaselt ära.

(6) Varjupaigataotleja tunnistuse vormi ja sellele kantavate andmete loetelu kehtestab siseminister määrusega.

3. peatükk
AJUTINE KAITSE

1. jagu
Ajutise kaitse kohaldamine ja ajutise kaitse tähtaeg

§ 52. Ajutise kaitse kohaldamise otsustamine

- (1) Ümberasustatud välismaalaste massilise sisserände olemasolu tõdeb ja ajutise kaitse kohaldamise vajaduse otsustab Euroopa Liidu Nõukogu.
- (2) Vabariigi Valitsus otsustab ümberasustatud välismaalaste Eestisse vastuvõtmise ohupiirkonnast või Euroopa Liidu liikmesriigist pädevate valitsusasutuste ettepanekul. Vabariigi Valitsus võib otsustada, et Eestis viibivatele varjupaigataotlejatele, kes kuuluvad käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud otsusega hõlmatud välismaalaste kategooriasse, kohaldatakse ajutist kaitset.
- (3) Vabariigi Valitsuse otsuse alusel kohaldatakse ajutist kaitset selles otsuses nimetatud välismaalastele, kui ei esine ajutise kaitse kohaldamisest keeldumise alust.
- (4) Pärast käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud otsuse tegemist võetakse kasutusele meetmed vastavalt hädaolukorraks valmisoleku seadusele.

§ 53. Ajutise kaitse tähtaeg

- (1) Ajutise kaitse tähtaeg on üks aasta.
- (2) Kui Euroopa Liidu Nõukogu ei lõpeta ajutise kaitse tähtaega, võidakse seda pikendada kuue kuu kaupa kuni ühe aasta võrra.
- (3) Kui ajutise kaitse kohaldamine on jätkuvalt põhjendatud, võib Euroopa Liidu Nõukogu käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud tähtaegu pikendada kuni ühe aasta võrra.

2. jagu
Ajutise kaitse menetlus, elamisluba ja tööloba

§ 54. Ajutise kaitse alusel elamisloa taotlemine

- (1) Ajutise kaitse saaja esitab elamisloa taotluse Kodakondsus- ja Migratsiooniametile viivitamatult pärast Eestisse saabumist.
- (2) Kui piiripunktis viibival ajutise kaitse saajal puudub välismaalaste seaduses sätestatud seaduslik alus Eestisse saabumiseks ning ta soovib taotleda Eestis ajutise kaitse alusel elamisluba, esitab ajutise kaitse saaja ajutise kaitse alusel elamisloa taotluse viivitamatult piirivalveasutusele.
- (3) Piirivalveasutuse poolt ebaseaduslikult piiriületamiselt vahetult tabatud ajutise kaitse saaja, kes soovib taotleda Eestis ajutise kaitse alusel elamisluba, esitab ajutise kaitse alusel elamisloa taotluse piirivalveasutusele.
- (4) Elamisloa taotlus tuleb esitada isiklikult.
- (5) Ajutise kaitse saaja on kohustatud esitama pärast elamisloa taotluse esitamist järgmised dokumendid, kui tal need on olemas on:
 - 1) isikut ja kodakondsust tõendavad dokumendid ning muud dokumendid, mis võivad aidata kaasa isikusamasuse ja kodakondsuse tuvastamisele;
 - 2) viisad ja elamisload või elamisloast keeldumise otsused ja nende alusdokumendid ning muud piiriületusi tõendavad dokumendid;
 - 3) perekondlikke suhteid tõendavad dokumendid.
- (6) Piiratud teovõimega ajutise kaitse saajat esindab ajutise kaitse menetluses tema vanem või eestkostja, kui vanem või eestkostja viibib Eestis, välja arvatud juhul, kui see on vastuolus nimetatud ajutise kaitse saaja õiguste ja huvidega.
- (7) Saatjata alaealist ajutise kaitse saajat esindab ajutise kaitse menetluses eestkostja, eestkostetasutus, vastuvõtukeskuse juht või tema poolt volitatud isik.
- (8) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet annab ajutise kaitse saajale elamisloa menetlemise ajaks tõendi, mis kinnitab, et tema elamisloa taotlus on Kodakondsus- ja Migratsiooniametis menetluses.

§ 55. Elamisloa andmine ja selle pikendamine

- (1) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet annab tähtajalise elamisloa välismaalasele, kelle suhtes kohaldatakse ajutist kaitset.

(2) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet pikendab käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud elamisluba vormikohase taotluse alusel vastavalt käesoleva seaduse § 53 lõikes 2 nimetatud otsusele, kui ei esine elamisloa kehtetuks tunnistamise aluseks olevat asjaolu.

§ 56. Elamisloa kehtivusaeg

Käesoleva seaduse § 55 lõikes 1 nimetatud elamisluba antakse ajutise kaitse kehtivusajaks, kuid mitte kauemaks kui kolmeks aastaks.

§ 57. Ajutise kaitse kohaldamisest keeldumine ja elamisloa andmisest või pikendamisest keeldumine

(1) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet keeldub ajutise kaitse kohaldamisest ning ei anna elamisluba välismaalasele ega pikenda seda välismaalasel:

- 1) kelle puhul on põhjendatud alus arvata, et ta on toime pannud seaduses või rahvusvahelistes õigusaktides sätestatud rahu- või inimsusvastase või sõjakuriteo;
- 2) kelle puhul on põhjendatud alus arvata, et ta on enne ajutist kaitset saava välismaalaseks Eestisse vastuvõtmist väljaspool Eestit toime pannud raske mittepoliitilise kuriteo;
- 3) kelle puhul on põhjendatud alus arvata, et ta on süüdi Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni eesmärkide ja põhimõtetega vastuolus oleva teo toimepanemises;
- 4) kelle puhul on kahtlus, et tema Eestisse saabumine võib ohustada riigi julgeolekut;
- 5) kes on lõplikult süüdi mõistetud raske kuriteo toimepanemises ja kes ohustab ühiskondlikku turvalisust;
- 6) kes ei ole ajutise kaitse saaja.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud aluste kohaldamisel lähtub Kodakondsus- ja Migratsiooniamet proportsionaalsuse põhimõttest ning arvestab konkreetse välismaalase tegusid.

(3) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 2 nimetatud raske mittepoliitilise kuriteona käsitatakse muu hulgas väidetavalt poliitilisel eesmärgil toimepandud eriti jõhkrat tegu. Seda sätet kohaldatakse kuriteo täideviija ja osavõtja suhtes.

(4) Ajutise kaitse saajale, kellele keeldutakse elamisluba andmast või kelle elamisluba keeldutakse pikendamast, tehakse lahkumisetekirjutus väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses sätestatud korras.

(5) Ajutise kaitse andmisest keeldumise ja elamisloa andmisest keeldumise või elamisloa pikendamisest keeldumise otsuse peale võib kümne päeva jooksul otsuse teatavaks tegemise päevast arvates esitada kaebuse halduskohtule. Nimetatud otsuseid ei saa vaidlustada vaidemenetluse korras.

§ 58. Elamisloa kehtetuks tunnistamine

(1) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet tunnistab ajutise kaitse saaja elamisloa kehtetuks, kui:

- 1) ajutise kaitse tähtaeg lõpeb;
- 2) ajutise kaitse saaja viiakse teise Euroopa Liidu liikmesriiki;
- 3) ajutise kaitse saaja asub oma vabal tahtel elama mõnda muusse riiki;
- 4) ajutise kaitse saaja suhtes ilmneb käesoleva seaduse §-s 57 sätestatud elamisloa andmisest ja selle pikendamisest keeldumise aluseks olev asjaolu.

(2) Ajutise kaitse saajale, kelle elamisluba tunnistatakse kehtetuks, tehakse lahkumisetekirjutus väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses sätestatud korras, kui nimetatud välismaalane ei ole esitanud elamisloa taotlust välismaalaste seaduses või käesoleva seaduse 2. peatükis sätestatud korras.

§ 59. Ajutise kaitse saaja perekonnaliikme elamisluba

(1) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet annab ajutise kaitse saaja, kellele on antud elamisluba, perekonnaliikmele samal alusel ja sama kehtivusajaga elamisloa kui ajutise kaitse saajale.

(2) Ajutise kaitse saaja perekonnaliikme (edaspidi selles paragrahvis *perekonnaliige*) elamisluba pikendatakse samadel alustel ja samaks kehtivusajaks kui ajutise kaitse saaja elamisluba.

(3) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet ei anna elamisluba perekonnaliikmele ega pikenda seda temal käesoleva seaduse § 57 lõikes 1 ja § 58 lõikes 1 sätestatud juhul.

(4) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet tunnistab perekonnaliikme elamisloa kehtetuks, kui:

- 1) ajutise kaitse saaja elamisluba tunnistatakse kehtetuks;
- 2) ilmneb käesoleva seaduse § 58 lõike 1 punktides 2–4 nimetatud elamisloa kehtetuks tunnistamise alus.

(5) Perekonnaliikmele, kelle elamisluba tunnistatakse kehtetuks, tehakse lahkumisetekirjutus väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses sätestatud korras, kui nimetatud välismaalane ei ole esitanud elamisloa taotlust välismaalaste seaduses või käesoleva seaduse 2. peatükis sätestatud korras.

§ 60. Ajutise kaitse alusel esitatava elamisloa taotluse vorm ja selles esitatavad andmed ning elamisloa vorm ja elamisloa andmise korraldamine

- (1) Ajutise kaitse saaja ja tema perekonnaliikme elamisluba vormistatakse isikutunnistusele andmete kandmise teel.
- (2) Ajutise kaitse saaja ja tema perekonnaliikme elamisloa taotlemise, andmise ja pikendamise ning kehtetuks tunnistamise korra, elamisloa taotlemisel esitatavate tõendite ja andmete loetelu ning elamisloa andmete isikutunnistusele kandmise korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.
- (3) Ajutise kaitse alusel esitatava elamisloa taotluse ja elamisloa pikendamise taotluse vormi kehtestab siseminister määrusega.

§ 61. Tööloa andmine

Ajutise kaitse saaja ja tema perekonnaliige, kellele on antud elamisluba ajutise kaitse alusel, võivad Eestis töötada välismaalaste seaduses sätestatud tingimustel.

3. jagu

Ajutise kaitse alusel elamisloa taotleja vastuvõtmine

§ 62. Ajutise kaitse alusel elamisloa taotleja viibimine kindlaks määratud kohas

- (1) Ajutise kaitse alusel elamisloa taotleja (edaspidi selles peatükis *elamisloa taotleja*) on kohustatud elamisloa menetlemise ajal elama käesoleva seaduse §-s 12 nimetatud vastuvõtukeskuses või Sotsiaalministeeriumi määratud kohas.
- (2) Väljaspool vastuvõtukeskust või Sotsiaalministeeriumi määratud kohta võib elamisloa taotleja elada Kodakondsus- ja Migratsiooniameti kirjalikul loal, kui:
 - 1) elamisloa taotleja majutamise ja ülalpidamise tagab Eestis seaduslikult elav isik;
 - 2) elamisloa taotlejal on piisavalt rahalisi vahendeid enda majutamise ja ülalpidamise tagamiseks;
 - 3) elamisloa taotleja elamine väljaspool vastuvõtukeskust või Sotsiaalministeeriumi määratud kohta on vajalik tema turvalisuse tagamiseks.
- (3) Käesoleva paragrahvi lõike 2 punktides 1 ja 2 nimetatud asjaolusid on elamisloa taotleja kohustatud tõendama.
- (4) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet võtab elamisloa taotlejalt käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud loa ära, kui loa andmise aluseks olevad asjaolud on ära langenud.
- (5) Elamisloa taotleja, kes elamisloa menetlemise ajal elab vastuvõtukeskuses, on kohustatud järgima käesoleva seaduse § 34 lõigetes 5 ja 6 sätestatud.
- (6) Elamisloa taotlejat võib halduskohtuniku loal kinni pidada ja kohustada käesoleva seaduse §-s 12 nimetatud esmases vastuvõtukeskuses viibima järgmistel juhtudel:
 - 1) elamisloa taotleja on korduvalt või tõsiselt rikkunud vastuvõtukeskuse või Sotsiaalministeeriumi määratud koha sisekorraeskirju;
 - 2) elamisloa taotleja viibimine esmases vastuvõtukeskuses on vajalik riigi julgeoleku ja avaliku korra kaitsmise huvides.

§ 63. Saatjata alaealise elamisloa taotleja Eestis viibimise tingimused

- (1) Saatjata alaealine elamisloa taotleja paigutatakse ajutise kaitse ajaks vastuvõtukeskusesse või hoolekandeesutusse ning talle tagatakse eakohane hoolekanne.
- (2) Saatjata alaealine elamisloa taotleja võidakse paigutada hooldusperekonda, täisealise sugulase või isiku juurde, kes ümberasustamise ajal selle alaealise eest hoolt kandis, kui vastuvõtja on sobiv alaealise eest hoolt kandma.
- (3) Saatjata alaealine elamisloa taotleja paigutatakse käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud isiku juurde selle isiku nõusolekul, võttes arvesse alaealise õigusi ja huve.

§ 64. Elamisloa taotleja rahaline toetus ja selle määrad

- (1) Käesoleva seaduse § 12 lõike 2 punktis 2 sätestatud vastuvõtukeskuse poolt pakutavad teenused, välja arvatud varustamine esmavajalike riietus- ja muude tarbeesemetega, võib asendada rahalise toetusega käesoleva paragrahvi lõigetes 3 ja 4 sätestatud määras.
- (2) Väljaspool vastuvõtukeskust või Sotsiaalministeeriumi määratud kohta käesoleva seaduse § 62 lõike 2 punktide 1 ja 2 alusel elavale elamisloa taotlejale ei maksta rahalist toetust ega võimaldata § 12 lõike 2 punktide 1 ja 2 alusel vastuvõtukeskuse poolt pakutavaid teenuseid.

(3) Elamisloa taotlejale makstav rahaline toetus on võrdne kehtiva minimaalsetest tarbimiskulutustest lähtuva toimetulekupiiriga.

(4) Perekonna teise ja iga järgneva liikme toetuse suurus on 80 protsenti perekonna esimese liikme toetuse suuruselt. Toetust makstakse üksnes Eestis viibivale perekonnaliikmele.

(5) Vastuvõtukeskuses elavale elamisloa taotlejale makstav toetus hädapärasteks pisikulutusteks moodustab 10 protsenti käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud määrast.

4. jagu

Perekondade taasühendamine, üleviimine teise riiki, reisiluba ning tagasivõtmine

§ 65. Perekondade taasühendamine

(1) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet otsustab perekondade, kes lahutati massilise sisserände asjaoludel, taasühendamise, lähtudes järgmistest asjaoludest:

1) kui perekonnaliikmed saavad ajutist kaitset erinevates Euroopa Liidu liikmesriikides, arvestatakse käesoleva seaduse § 7 lõike 4 punktides 1 ja 2 nimetatud perekonnaliikmete taasühendamisel nende perekonnaliikmete tahtega;

2) kui perekonnaliikmed saavad ajutist kaitset erinevates Euroopa Liidu liikmesriikides, võidakse käesoleva seaduse § 7 lõike 4 punktis 3 nimetatud perekonnaliikmed taasühendada, võttes iga üksikjuhtumi puhul arvesse konkreetseid asjaolusid;

3) kui välismaalane saab ajutist kaitset Eestis ning käesoleva seaduse § 7 lõike 4 punktis 1 või 2 nimetatud perekonnaliige ei viibi Eestis, võimaldatakse nendel ühineda Eestis;

4) kui välismaalane saab ajutist kaitset Eestis ning käesoleva seaduse § 7 lõike 4 punktis 3 nimetatud perekonnaliige ei viibi Eestis, võidakse nad taasühendada Eestis, võttes arvesse iga üksikjuhtumi puhul konkreetseid asjaolusid.

(2) Perekondade taasühendamisel arvestatakse eelkõige alaealise õiguste ja huvidega.

(3) Perekondade taasühendamisest keeldumise otsuse peale võib kümne päeva jooksul otsuse teatavaks tegemise päevast arvates esitada kaebuse halduskohtule. Nimetatud otsust ei saa vaidlustada vaidemenetluse korras.

§ 66. Üleviimine teise riiki

Välismaalase üleviimisel teise riiki tunnistatakse elamisloa kehtetuks ning lõpevad ajutise kaitsega seotud Eesti-poolsed kohustused selle välismaalase suhtes.

§ 67. Reisiluba

(1) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet annab ajutise kaitse saajale, kes viiakse Eestist teise Euroopa Liidu liikmesriiki, reisiluba.

(2) Reisiloa vormi ja sellele kantavate andmete loetelu kehtestab siseminister määrusega.

§ 68. Tagasivõtmine

Kui välislepingus ei ole sätestatud teisiti, on Eesti kohustatud tagasi võtma ajutise kaitse saaja, kellel on kehtiv Eesti poolt väljaantud elamisloa ja kes viibib ebaseaduslikult teises Euroopa Liidu liikmesriigis või kes on ebaseaduslikult sisenenud teise Euroopa Liidu liikmesriiki.

5. jagu

Ajutine kaitse ja varjupaigamenetlus

§ 69. Ajutine kaitse ja varjupaigamenetlus

(1) Ajutise kaitse saajal on igal ajal õigus esitada varjupaigataotlus.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud varjupaigataotlus võetakse menetlusse, kuid selle menetlemine peatatakse. Varjupaigataotluse menetlust jätkatakse kolm kuud enne ajutise kaitse kehtivusaja lõppemist välismaalase soovi alusel. Kui välismaalane ei soovi varjupaigataotluse menetlemise jätkamist või kui välismaalane on Eestist lahkunud, siis varjupaigamenetlus lõpetatakse.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud varjupaigataotlust võidakse menetleda ajutise kaitse kehtivusajal, kui selleks on mõjuv põhjus.

(4) Ajutise kaitse kehtivusajal kohaldatakse üksnes käesolevas peatükis sätestatud, olenemata asjaolust, et ajutise kaitse saaja on esitanud varjupaigataotluse. Pärast ajutise kaitse lõppemist kohaldatakse käesoleva seaduse 2. peatükis sätestatud, kui välismaalane esitab või on esitanud varjupaigataotluse.

(5) Kodakondsus- ja Migratsiooniamet võtab menetlusse ja menetleb varjupaigataotlust, mille on esitanud Eestis viibiv ajutise kaitse saaja.

6. jagu **Ajutise kaitse lõppemine ja tagasipöördumine**

§ 70. Ajutise kaitse lõppemine

(1) Ajutine kaitse lõpeb:

- 1) maksimaalse kaitsetähtaja lõppemisel või
- 2) mis tahes ajal vastavalt Euroopa Liidu Nõukogu otsusele.

(2) Kui ajutise kaitse saaja viiakse üle teise Euroopa Liidu liikmesriiki, lõpevad ajutise kaitsega seotud Eesti-poolsed kohustused nimetatud välismaalase suhtes.

(3) Ajutise kaitse lõppedes tunnistab Kodakondsus- ja Migratsiooniamet elamisloa kehtetuks.

§ 71. Välismaalase Eestis viibimine pärast ajutise kaitse lõppemist

(1) Ajutise kaitse lõppedes on ajutise kaitse saaja ja tema perekonnaliikme Eestis viibimine seaduslik käesoleva seaduse 2. peatükis või välismaalaste seaduses sätestatud korras esitatud elamisloa taotluse läbivaatamise ajal.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud elamisloa taotlus tuleb esitada hiljemalt kolm kuud enne käesoleva seaduse §-s 56 nimetatud elamisloa kehtivusaja lõppemist.

(3) Pärast ajutise kaitse lõppemist ja elamisloa kehtetuks tunnistamist on välismaalane kohustatud Eestist lahkuma ning talle tehakse lahkumisettekirjutus väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses sätestatud korras, kui välismaalane ei ole esitanud käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud elamisloa taotlust või varjupaigataotlust või ei esine käesoleva seaduse §-s 72 sätestatud tagasisaatmise edasilükkamise asjaolu.

§ 72. Tagasisaatmise edasilükkamine

(1) Pärast ajutise kaitse lõppemist lükatakse välismaalase tagasisaatmine edasi, kui:

- 1) selleks on humaansed põhjused;
- 2) välismaalase tervise seisund ei võimalda tal reisida ning tagasisaatmine põhjustaks tõsiseid tagajärgi tema tervisele.

(2) Pärast ajutise kaitse lõppemist võidakse välismaalase tagasisaatmine edasi lükata kuni välismaalase või tema abikaasa alaealise lapse kooliaasta lõppemiseni.

4. peatükk

RAHVUSVAHELISE KAITSE SAAJA VASTUVÕTMINE JA TEMA SOTSIAALSSED ÕIGUSED

§ 73. Vastuvõtmise korraldamine

(1) Rahvusvahelise kaitse saaja võib vastuvõtukeskuses või Sotsiaalministeeriumi või Sotsiaalministeeriumi valitsemisala asutuse määratud kohas viibida kuni kohaliku omavalitsuse üksusesse elama asumiseni.

(2) Sotsiaalministeerium või Sotsiaalministeeriumi valitsemisala asutus korraldab kokkuleppel kohaliku omavalitsusega rahvusvahelise kaitse saaja asumise kohaliku omavalitsuse üksusesse, arvestades rahvusvahelise kaitse saaja tervise seisundit, sugulaste ja hõimlaste elukohta ja muid tähtsust omavaid asjaolusid ning pidades silmas töötamis- ja elamisvõimalusi, sealhulgas rahvusvahelise kaitse saajate proportsionaalset jaotumist kohaliku omavalitsuse üksuste vahel. Vajaduse korral on Sotsiaalministeeriumil või Sotsiaalministeeriumi valitsemisala asutusel õigus kohaliku omavalitsusega kokkuleppimise menetlusse kaasata Siseministeeriumi esindaja. Rahvusvahelise kaitse saaja võib osaleda talle sobiva kohaliku omavalitsuse üksuse otsimisel.

(3) Sotsiaalministeerium või Sotsiaalministeeriumi valitsemisala asutus korraldab rahvusvahelise kaitse saaja kohaliku omavalitsuse üksusesse asumise nelja kuu jooksul, alates välismaalase elamisloa andmise päevast. Kui sellel tähtajal kohaliku omavalitsuse üksusega kokkuleppele ei jõuta, korraldab käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud teenuste osutamist rahvusvahelise kaitse saajale Sotsiaalministeerium või Sotsiaalministeeriumi valitsemisala asutus.

(4) Kohaliku omavalitsuse üksus korraldab rahvusvahelise kaitse saaja vastuvõtmise ning osutab vajaduse korral temale kaasabi:

- 1) elukoha leidmisel;
- 2) sotsiaal- ja tervishoiuteenuste saamisel;
- 3) tõlketeenuse ja eesti keele õppimise korraldamisel;
- 4) tema õiguste ja kohustuste kohta teabe saamisel;

5) muude küsimuste lahendamisel.

(5) Rahvusvahelise kaitse saaja kohaliku omavalitsuse üksusesse elama asumisel tekkivad kulud kaetakse riigieelarvest.

(6) Käesoleva paragrahvi lõikes 5 nimetatud kulude katmise korra ja määrad kehtestab Vabariigi Valitsus.

(7) Rahvusvahelise kaitse saaja, kes keeldub elama asumast kohaliku omavalitsuse üksusesse, kus ollakse tema vastuvõtmiseks valmis, peab ise otsima elukoha ja kandma sellega seotud kulud. Rahvusvahelise kaitse saajale võimaldatakse majutus vastuvõtukeskuses kahe kuu vältel nimetatud keeldumisest arvates.

§ 74. Saatjata alaealise rahvusvahelise kaitse saaja vastuvõtmise korraldamine

(1) Saatjata alaealine rahvusvahelise kaitse saaja paigutatakse kas:

- 1) täisealise sugulase juurde,
- 2) eestkostele või perekonnas hooldamisele,
- 3) laste hoolekandeaustusse või
- 4) isiku juurde, kes ümberasustamise ajal selle alaealise eest hoolt kandis.

(2) Saatjata alaealise rahvusvahelise kaitse saaja vastuvõtmise korraldamisel arvestatakse eelkõige alaealise õiguste ja huvidega. Võimaluse korral ei lahutata üksteisest saatjata alaealisi õdesid ja vendi.

§ 75. Rahvusvahelise kaitse saaja sotsiaalsed õigused ning juurdepääs haridusele ja tööturule

(1) Rahvusvahelise kaitse saajal on Eestis viibimise ajal õigus saada riiklikku pensioni, peretoetusi, tööturuteenuseid ja tööturutoetust, sotsiaaltoetusi ja muud abi samadel õigusaktides sätestatud alustel nagu Eesti alalisel elanikul.

(2) Kohalik omavalitsus võib maksta rahvusvahelise kaitse saajale, kelle varaline seis ei võimalda elamist korraldada omal kulul, toimetulekutoetust.

(3) Rahvusvahelise kaitse saajale, kes pöördub päritoluriiki või asub ümber muusse riiki, võib riigieelarvest maksta ühekordset toetust ulatuses, mis korvab täielikult või osaliselt tema reisikulud, ning juhul, kui ta ise ei ole võimeline neid kulusid kandma.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud toetuse maksmise korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

(5) Füüsiline või juriidiline isik võib osaleda rahvusvahelise kaitse saaja suunamisel kohaliku omavalitsuse üksusesse ja tema toetamisel, andes majanduslikku või muud abi. Abi andmist koordineerib kohalik omavalitsus ning käesoleva seaduse § 73 lõikes 3 sätestatud juhtudel Sotsiaalministeerium või Sotsiaalministeeriumi valitsemisala asutus.

(6) Rahvusvahelise kaitse saajal on Eestis viibimise ajal õigus haridusele ja õigus Eestis töötada seadustes sätestatud alustel ja korras.

(7) Rahvusvahelise kaitse saaja perekonnaliikmel, kellele on antud käesoleva seaduse alusel elamisluba kui rahvusvahelise kaitse saajale, on käesolevas paragrahvis sätestatud õigused.

5. peatükk LÕPPSÄTTED

§ 76. Koostöö rahvusvaheliste organisatsioonide, Euroopa Liidu institutsioonide ja Euroopa Liidu liikmesriikidega

(1) Rahvusvahelise kaitse saajate probleemide lahendamisel teeb Siseministeerium, Sotsiaalministeerium ning Kodakondsus- ja Migratsiooniamet koostööd ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametiga, aidates teda seaduste, välislepingute ja Euroopa Liidu õigusaktide kohaldamise järelevalves.

(2) Siseministeerium, Sotsiaalministeerium ning Kodakondsus- ja Migratsiooniamet tagavad käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud õigusaktide järgsete kohustuste täitmise ning edastavad ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametile teavet ja statistilisi andmeid järgmiste asjaolude kohta:

- 1) rahvusvahelise kaitse saajate olukord;
- 2) õigusaktide kohaldamine;
- 3) rahvusvahelise kaitse saajate kohta kehtivad ja kehtestatavad õigusaktid.

(3) Vabariigi Valitsus teavitab siseministri ja sotsiaalministri ettepanekul Euroopa Liidu Nõukogu Eesti suutlikkusest vastu võtta ajutist kaitset vajavaid välismaalasi.

(4) Sotsiaalministeerium, Kodakondsus- ja Migratsiooniamet ning Piirivalveamet korraldavad teabevahetust ning teevad ajutise kaitse rakendamiseks koostööd teiste riikidega vastavalt oma pädevusele.

§ 77. Rahvusvahelise kaitse andmise register

(1) Varjupaigataotlejate, ajutise kaitse alusel elamisloa taotlejate, pagulaste, täiendava kaitse saajate ning ajutise kaitse saajate kohta peetakse riiklikku rahvusvahelise kaitse andmise registrit, mille eesmärk on käesoleva seaduse alusel elamisloataotluse esitanud ja elamisloa saanud isikute isikuandmete ning käesoleva seaduse alusel läbiviidud varjupaigamenetluse või ajutise kaitse menetlusega seotud andmete töötlemine.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud riikliku registri asutab Vabariigi Valitsus määrusega.

6. peatükk RAKENDUSSÄTTED

§ 78. Isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmine

Isikut tõendavate dokumentide seaduses (RT I 1999, 25, 365; 2004, 28, 189) tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 25 lõikes 4 asendatakse sõnad «Pagulaste seaduse» sõnadega «Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse»;

2) paragrahvi 31 lõige 4 sõnastatakse järgmiselt:

« (4) Pagulase reisidokument antakse välismaalasele, kellel on välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse § 38 lõikes 1 nimetatud elamisluba.»

§ 79. Ohvriabi seaduse muutmine

Ohvriabi seaduse (RT I 2004, 2, 3; 2005, 39, 308) § 9 lõike 2 punkt 4 sõnastatakse järgmiselt:

« 4) on Eestis viibiv rahvusvahelise kaitse saaja.»

§ 80. Riigilõivuseaduse muutmine

Riigilõivuseaduses (RT I 1997, 80, 1344; 2005, 64, 483) tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 29⁹ senine tekst loetakse lõikeks 1 ning paragrahvi täiendatakse lõikega 2 järgmises sõnastuses:

« (2) Välismaalane, kellele on antud elamisluba välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse alusel, on vabastatud riigilõivu tasumisest tööloa või selle pikendamise taotlemisel.»;

2) paragrahvi 166 lõigetes 3 ja 4 asendatakse sõna «pagulasele» sõnaga «rahvusvahelise kaitse saajale».

§ 81. Riigipiiri seaduse muutmine

Riigipiiri seaduses (RT I 1994, 54, 902; 2005, 15, 86) tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 11¹ täiendatakse lõikega 3¹ järgmises sõnastuses:

« (3¹) Välismaalasel, kellel puudub seaduslik alus või kehtiv reisidokument Eestisse sisenemiseks ning kes soovib taotleda Eestis varjupaika või ajutise kaitse alusel elamisluba, lubatakse Eestisse siseneda pärast varjupaigataotluse või ajutise kaitse alusel elamisloa taotluse piirivalveasutusele esitamist.»;

2) paragrahvi 11² täiendatakse lõikega 3 järgmises sõnastuses:

« (3) Alaealisel välismaalasel, kellel puudub seaduslik alus või kehtiv reisidokument Eestisse sisenemiseks ning kes soovib taotleda Eestis varjupaika või ajutise kaitse alusel elamisluba, lubatakse Eestisse siseneda pärast varjupaigataotluse või ajutise kaitse alusel elamisloa taotluse piirivalveasutusele esitamist.»

§ 82. Riikliku matusetootuse seaduse muutmine

Riikliku matusetootuse seaduse (RT I 2000, 86, 549; 2002, 61, 375) § 4 lõike 2 punkt 4 sõnastatakse järgmiselt:

« 4) Eestis viibiv rahvusvahelise kaitse saaja.»

§ 83. Sotsiaalhoolekande seaduse muutmine

Sotsiaalhoolekande seaduse (RT I 1995, 21, 323; 2005, 57, 451) § 4 lõike 1 punkt 3 sõnastatakse järgmiselt:

« 3) Eestis viibival rahvusvahelise kaitse saajal.»

§ 84. Tööturuteenuste ja -toetuste seaduse muutmise

Tööturuteenuste ja -toetuste seaduse (RT I 2005, 54, 430) § 3 punkt 4 sõnastatakse järgmiselt:

« 4) Eestis viibival rahvusvahelise kaitse saajal või Eestis viibival varjupaigataotlejal välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduses sätestatud tingimustel;».

§ 85. Välismaalaste seaduse muutmise

Välismaalaste seaduses (RT I 1993, 44, 637; 2005, 65, 494) tehakse järgmised muudatused:

1)paragrahvi 1 täiendatakse lõikega 2¹järgmises sõnastuses:

« (2¹) Rahvusvahelise kaitse saajate Eestis viibimise aluseid reguleerib välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadus.»;

2)paragrahvi 3 lõige 2 tunnistatakse kehtetuks;

3)paragrahvi 13⁵punktis 1 asendatakse sõnad «pagulaste seaduse» sõnadega «välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse».

§ 86. Üleminekusäte

(1) Enne käesoleva seaduse jõustumist esitatud varjupaigataotlused vaadatakse läbi vastavalt varjupaigataotluse esitamise ajal kehtinud sätetele.

(2) Pagulaste seaduse § 23¹alusel asutatud riiklik pagulaste register korraldatakse ümber riiklikuks rahvusvahelise kaitse andmise registriks.

(3) Vabariigi Valitsus viib riikliku pagulaste registri pidamise põhimääruse kooskõlla käesoleva seadusega 2006. aasta 1. juuliks.

§ 87. Pagulaste seaduse kehtetuks tunnistamine

Pagulaste seadus (RT I 1997, 19, 306; 2005, 54, 430) tunnistatakse kehtetuks.

§ 88. Seaduse jõustumine

Käesolev seadus jõustub 2006. aasta 1. juulil.

Riigikogu aseesimees Toomas VAREK

¹Direktiivid:

2001/55/EÜ (EÜT L 212, 07.08.2001, lk 12–23);

2003/9/EÜ (ELT L 031, 06.02.2003, lk 18–25);

2003/86/EÜ (ELT L 251, 03.10.2003, lk 12–18);

2004/83/EÜ (ELT L 304, 30.09.2004, lk 12–23).